

Glas za veznikov

Leto III - Št. 504

Informacijski dnevnik A. I. S.

Cena 5 lir

TRST, ponedeljek 17. februarja 1947

UREDNIŠTVO: Via S. Pellico 8 - Telefon št. 93554 In 7308

OGLASI: Cena za millimeter visine ... na ena kolona, trgovski ... 15, mrtvaški L. 30 (osmrtnice L. 80), objave L. 10, finančni in pravni oglasi L. 25, v vsebini lista (tekstni oglaš) L. 25. Davek ni vstet. Plačljivo vnaprej. Oglase sprejema izključno: U. P. L. Trst, ul. Silv. Pellico št. 4, tel. 940-4. Cena posameznih številke L. 5 (zaostale L. 10). Rokopisov ne vračamo.

Svobodno ozemlje Trsta njega meje in glavna določila o statutu

ATTLEE OPTIMIST

Manchester, 17. februarja. Ministrski predsednik Clement Attlee je govoril v soboto na sešanku delavcev v Manchesteru in izjavil: »Ne bodite v dvomih! Prepričan sem, da bomo kljub težkim vprašanjem, ki jih moramo rešiti, privedli gospodarsko in socialno življenje naše države na novo, visoko stopnjo procvata.«

Ministrski predsednik je izjavil, da so kljub pomanjkanju delovnih moči in surovini storjeni veliki napredek, ki so drži prinesli ugled. Proizvodnja mnogih industrij vseh vrst se je z veliko naglavo zvišala. Kmetje so pridobili eno milijardo 500 milijonov galonov mleka, to je najvišja do zdaj dosežena količina. Zvišali so tudi proizvodnjo živil v rudnikih so zvišali proizvodnjo, čeprav je bilo na razpolago zelo malo delovnih moči. Popravnica individualna proizvodnja, ki je bila niska do pred vojno, se je prišla večati. Prišli so z novimi izboljšavami. Ko je govoril o pomanjkanju delovnih moči, je poudaril potrebo po zvišanju individualne proizvodnje in razvoju industrijskih metod.

ŠIRJENJE OBSEGA MADZARSKIH ZAROT

London, 17. februarja. Madžarski pravosodni minister je predložil, naj izročijo bivšega glavnega podtajnika madžarske stranke malih posestnikov oblastem pod odobrobo, da je sodeloval pri zaroti proti vladi.

Vesti, po katerih naj bi madžarski ministrski predsednik Nagy pristal stranke malih posestnikov, imel namre odstopiti, so v Budimpešti uradno zanikali.

Posebni dopisnik »BBC« v Budimpešti poroča, da je verjetno, da bodo štiri člani vlade, in sicer ministri za prosveto, obnovo, obveščila in vojsko nadomestili s elementi, ki jih levčarski krogi označujejo za »naprednejše«. Minister za obnovo je med osemimi, ki jih bodo v kratkem sodili zaradi zarote proti vladi.

POLICIJSKE ODREDBE V GRČIJI

Atene, 17. februarja. Grška procevalna agencija je v soboto zvečer javila, da je vrhovno policijsko vojvodstvo neznanilo da niso dovoljene nikakršne demonstracije na prostem in da se tudi ne bodo mogli vršiti shodi, katere so za včeraj pripravili organizacija »Eam« in komunisti; te policijske odredbe so v skladu z odredbo grškega ministra za javno varnost Panayotis Canelopoulos, da niso dovoljeni nikakršni politični shodi. V Grčiji so napravili vse korake, da zagotovijo red in so morale od sobote zvečer čete ostati v vojašnicah.

Pred Bevinovo izjavo o palemisnem vprašanju Kdaj in kako predaja ZN

LONDON, 17. februarja. — »Reuterjev« diplomatski dopisnik pravi, da je problem Palestine z ozirom na točko, na katero je prišel v soboto, ko so sklenili, da ga predajo ZN, vse prej kot rešen. Do predaje ZN si kljub temu ne bo mogoče o njem ustvariti točne sode, posebno še, ker natančno britanske vlade točno ne pojasnjuje, v kakšnih okoliščinah bo Velika Britanija nadaljevala z delom v Palestini.

Enostavna prerokba bi bila, da bo še naprej opravljala mandatatorske naloge, dokler ZN ne bi sprejela določene sklopke. V praksi pa stvari izgledajo drugače: V Palestini so uvedli obsešno stanje, dežela je ogrožena zaradi množičnega priseljavanja in povod vlade napetosti. Če je Britanija odločena, da izpolnjuje mandatatorske obveznosti, se bo morala potruditi, da doseže kratkoročne sporazume z Zidi in Arabci.

Bevin bo ta teden podal v parlamentu izjavo o Palestini: predhodno se bo z izjavo posvetoval o priporočilih, ki jih bo Velika Britanija predložila v trenutku, ko bo palestinsko vprašanje predložila ZN. Priznava, da se Britanija ne more odreči mandatu, ne da bi predložila predloge za svoje nadomestilo, to je zaradi obvez, ki jih je v preteklosti prevzela do Arabcev in Židov.

V Londonu so glede postopka mnenja, da lahko le skupščina ZN sprejme vrhove mandata in da torej ni verjetno, da bi vprašanje predložili ZN pred septembrskim zasedanjem glavne skupščine. Svet za skupno upravo se lahko ukvarja le z vprašanji, s katerimi ga je pooblastila skupščina. Varnostni svet pa posreduje vmes lahko le takrat, kadar proglasi, da je v nevarnosti svetovni mir. Tako izjavo pa bi Britanija glede Palestine le z odporom podala. Menijo, da bo Britanija lahko vzdrževala red v Palestini.

Najtežje vprašanje glede Palestine je vprašanje priseljavanja Židov. Nekateri menijo, da bo ostala prepolov vseljavanja še dalje v veljavi, drugi domnevajo, da bo Bevin v parlamentu izjavil, naj bi v bodoče dovolili nadaljevanje vseljavanja Židov, in sicer po 50.000 na mesec.

Britanski zunanji minister je v soboto na zasebni konferenci laburistične stranke, ki ji je prisostvoval okrog 500 zastopnikov izjavil, da misli britanska vlada odločiti se za Grčije vse britanske čete 90 dni po prvem marcu.

Bevin je govoril o britanski zunanji politiki in je odgovarjal na vprašanja, ni se pa dotaknil spornih vprašanj, kakor palestinskega vprašanja, Grčije, Španije in splošnega razvoja britanskih odnosov do Sovjetske zveze. Na vprašanje o Palestini je Bevin izjavil, da ne želi izjaviti ničesar, razen tega, da bodo izid tega vprašanja rešili Združeni narodi, ker Zidje in Arabci niso sprejeli britanskega predloga. Dohodeno je izjavil: »Mi želimo, da prevzamemo odgovornost o odločitvi ZN«. To izjavo so vsi glasno odobraval.

(Neuradni prevod angleškega izvlečka iz statuta o Svobodnem tržaškem ozemlju)

TRST, 17. januarja. — Glavne italijanske mirovne pogodbe, ki obravnavajo Svobodno tržaško ozemlje, lahko v glavnem razdelimo v štiri dele.

PRVI DEL obravnava meje ozemlja, glavna določila o statutu tržaškega ozemlja, vprašanje lastnine in javnih dolgov ter tehnična jamstva, da bosta Italija in Jugoslavija dobavljali Svobodnemu ozemlju vodo in električno silo ter nudili olajšave za krajevno trgovino.

DRUGI DEL vsebuje začasni tržaški statut, ki določa obliko vlade v Svobodnem ozemlju, ko bo stopila v veljavo mirovna pogodba.

TRETI DEL vsebuje stalni tržaški statut, ki bo stopil v veljavo na dan, ki ga bo določil Varnostni svet.

ČETRTI DEL (zadnji) govori o tržaški prosti luki.

Meje Svobodnega ozemlja

Del, ki govori o mejah Svobodnega ozemlja, ima dva člena. Prvi opisuje mejo med Svobodnim ozemljem in Italijo, drugi pa obravnava mejo med Svobodnim ozemljem in Jugoslavijo.

Črta, ki razmejuje Svobodno tržaško ozemlje in Italijo, poteka od tiste točke na meji med goriskim in tržaškim pokrajino, ki leži približno 2 km severovzhodno od vasi Sv. Ivan, teče približno 1 km (en kilometer) proti severozahodu do križišča med državna cestama št. 55 in št. 14 in zavije nato v razdalji približno dva kilometra zahodno od mesta Devina proti jugu v Tržaški zaliv. Meja doseže nato visoko morje po črti, ki stoji v enaki razdalji od obali Italije in Svobodnega tržaškega ozemlja.

Meja z Jugoslavijo, se začne enako na točki, ki leži približno dva kilometra od vasi Sv. Ivana, kjer se stikajo meje Jugoslavije, Italije in Svobodnega tržaškega ozemlja. Nato teče po pravni meji do Volina, se obrne proti jugu, seče čisto št. 58, ki vodi iz Trsta v Sežano na točki, ki leži približno 3,3 kilometra jugovzhodno od Sežane ter pusti vasi Voglie in Oriek na vzhodni strani. Od hriba Kokoš gre črta na prejšnji jugu in pusti vasi Groplje na zahodni strani, doseže Gol vrh, se obrne nato proti jugozahodu, križa cesto Trst-Kozna in železnico, pusti vasi Beka in Kastelec na jugoslovanskem ozemlju in križa kakih sto metrov južno od Ospa čisto Osp-Gabrovica; nato teče preko Rižane in česte Dekani-Rižane ter pušča vas Rožar in čisto Rižana-Črni Kal na jugoslovanskem ozemlju. Od tukaj se nadaljuje do križišča, potem pa teče približno pol kilometra vzhodno od vasi Žernjovec, seče reko Dragovino približno en kilometer severno od te vasi, pusti vasi Bučaji in Truske na zahodu, vas Teršek pa na vzhodu, nato zavije proti jugu in jugovzhodu od ceste, ki veže vasi Žernjovce in Topolovec in zapusti to cesto 0,8 kilometrov vzhodno od vasi Kušji breg. Nato teče na splošno v smeri jug-zugovzhod, pušča jo na vzhodu vas Šterna, čisto od te vasi v Završje na vzhodni strani mesta Kostanja in doseže reko

Mirno približno 1,6 kilometrov južno od mesta Kostanja. Nato teče ob glavnem kanalu Mirne do njene ga izliva skozi pristanšče Mirno na odprto morje po črti, ki teče v enaki razdalji od obali Svobodnega tržaškega ozemlja in Jugoslavije.

Razmejitvena komisija

Totno črta, ki bo tvorila novo mejo, bo na licu mesta določila razmejitvena komisija, sestavljena iz zastopnikov obeh prizadetih vlad. Komisija bo prišla z delom takoj, ko bo stopila v veljavo italijanska mirovna pogodba in bo morala končati delo najkasneje v šestih mesecih.

Komisija bo smela preločiti mejno črto za pol kilometra od črte, ki je opisana v mirovni pogodbi, pod pogojem, da ne bo noben kraj z nad 500 prebivalci, nikakršna važna železnica ali cesta in nikakršna večja vodna ali električna naprava prišla pod drugo suverenost, kakor je določeno v mirovni pogodbi.

Splošna določila

Splošna določila o statutu Svobodnega tržaškega ozemlja pravijo, da bo prenehala italijanska suverenost nad področjem, ki naj postane Svobodno tržaško ozemlje, tedaj, ko bo stopila v veljavo mirovna pogodba.

Za nedotakljivost in neodvisnost Svobodnega tržaškega ozemlja bo jamčil Varnostni svet Združenih narodov.

Lastnina in določila o dolgovih

Členi tega poglavja določajo, da bo Svobodno tržaško ozemlje neodvisno dobilo italijansko državno poddržavno lastnino, ki je na Svobodnem ozemlju. Pod ta določila bodo spadali tudi podmorški kabli, ki so last italijanske države ali poddržavnih organizacij, v kolikor gre za mejne olajšave in dolžino kablov, ležkih v teritorialnih vodah Svobodnega ozemlja.

Vlada Svobodnega tržaškega ozemlja bo izvedla od plačevanja italijanskega javnega dolga, prevzeta pa bo morala obveznosti italijanske vlade do državljanov Svobodnega ozemlja, v kolikor so te obveznosti del dolga, ki je nastal pred 10. junijem 1940 in ga niti posredno niti neposredno ni priležati med dolgeve za vojaške namene.

Italija bo morala še vnaprej plačevati civilne ali vojaške pokojnine, do katerih so upravičene za službo v italijanski državi pri mestnih ali krajevnih upravnih oblasteh osebe, ki si ali po določitvi mirovne pogodbe pridobe državljanstvo Svobodnega ozemlja.

Določeno je tudi, da bodo osebe, ki bodo optirale za italijansko državljanstvo in se izselile v Italijo, morale dobiti dovoljenje, da vzamejo s seboj vse premično imovino in preneseno svoje kapitala, istočasno pa jim bo dovoljeno, da smejo prodati svojo nepremično imovino pod istimi pogoji kakor državljanji Svobodnega ozemlja.

Italija bo morala za dobo treh let spoštovati imovino, pravice in koristi bivših italijanskih državljanov, ki po tej pogodbi postanejo državljani Svobodnega tržaškega ozemlja in isti meri, kakor spoštuje imovino italijanskih državljanov.

Drugi členi tega dela razpravljajo o družbah in njihovi imovini, o dolgovih oseb v Italiji ali na ozemlju, odstopljenih Jugoslaviji, o šovinisti Združenih narodov in njih državljanov ter o ladjah, ki so bile 3. septembra 1943 last celemu in so bile na Svobodnem ozemlju in so si po tej pogodbi pridobile državljanstvo Svobodnega ozemlja, ali ki so, če so lastniki pravne osebe, ohranile svoj družbeni sedež na Svobodnem ozemlju. Tako ladjde mora Italija v najkrajšem možnem času vrniti Svobodnemu ozemlju.

Italija, Jugoslavija in Svobodno ozemlje bodo sklenili sporazume o pravici in primerni delovitosti voznega parka in železniških naprav. Člen 18 določa, da bodo državljanji Svobodnega ozemlja neglede na spremembo svojega državljanstva v Italijo še vnaprej uživali pravice iz industrijske, literarne in umetniške svojine, do katerih so bili upravičeni v času spremembe državljanstva.

Dobava vode in električnega toka

Oddelek, ki ima naziv »tehnična jamstva«, določa, da bo Jugoslavija nadaljevala z dobavljanjem vode področjem v severozahodni Istri, za kar bo Svobodno ozemlj plačevalo primerno ceno.

Italija in Jugoslavija bosta dobavljali električni tok; Svobodno ozemlje, Italija ter Jugoslavija bodo dolžne vzdrževati v dobrem stanju električne obrate, električne vode in druge naprave.

Podrobna določila, kako naj se vršijo te dobave, bodo predmet pomorne preučitve po poteku desetletne dobe od takrat, ko bo pogodba stopila v veljavo.

Lokalno trgovino je treba clajšati in mesec dni po vstopu pogodbe v veljavo bodo začele Jugoslavija, Italija in Svobodno ozemlje z zadevnimi pogajanjmi. Določila zlasti predvidevajo, da bo določeno blago v lokalnem prometu do določene vrednosti izvzeto od tarif, carin ter uvoznih in izvoznih pristojbin.

(Nadaljevanje na str. 4)

Zločini v imenu svobode in demokracije Griffin o vzhodni Evropi

LONDON, 17. februarja. — Vrhovni predstavnik rimske hierarhije v Veliki Britaniji kardinal Bernard Griffin je izdal svojim vernikom pastirsko pismo za pomeni časa, pa striskem pismu protestira proti zločinom v mnogih delih Vzhodne Evrope.

Kardinal pravi med drugim: »Sovražniki Boga in cerkve so krepko na delu. Poslušajte se tudi laici, da morejo v imenu miru ustvarjati nered.« Nato nadaljuje: »Nacistični zločini proti človeštvu v Nemčiji so pretrgli svet. Pa tudi danes se dogajajo podobni zločini v mnogih delih vzhodne Evrope: suženjsko delo, koncentracijska taborišča, preganjanja tajne policije in umori so tam na dnevnem redu in te zločine uganjajo zdaj v imenu svobode in demokracije.«

Kardinal dodaja potem še sledeče besede: »Po vojni opazam nesrečno težnjo, da postaja človek egocentričen in sebičen. Ta sebičnost je korenina večine modernih težav in problemov. Ta sebičnost poganja iz posameznika v družino, iz družine pa v narod ter vpliva na mednarodne odnose. Če hočemo pridobiti njo domovino za Kristusa in njegov nauk, se moramo posvetiti službi drugih.«

Kardinal dodaja potem še sledeče besede: »Po vojni opazam nesrečno težnjo, da postaja človek egocentričen in sebičen. Ta sebičnost je korenina večine modernih težav in problemov. Ta sebičnost poganja iz posameznika v družino, iz družine pa v narod ter vpliva na mednarodne odnose. Če hočemo pridobiti njo domovino za Kristusa in njegov nauk, se moramo posvetiti službi drugih.«

TRŽAŠKA KOMISIJA PRISPELA V RIM

Rim, 17. februarja

V soboto je dospela v Rim preiskovalna komisija za Trst, katero so imenovali zunanji ministri 4 velisil. Komisija je pred enim mesecem odšla v Trst, da bi tam preučila gospodarsko-financijske probleme, ki so združeni z ustanovitvijo svobodnega ozemlja, ter je tam navezala stike z jugoslovansko in italijansko delegacijo.

Včeraj se je komisija, katere je predložila italijanski list vprašanje po glavnem problemu svobodnega ozemlja, sestala v palači Chigi z ministrom za gospodarske zadeve ter z nekaterimi strokovnjaki.

TURČIJA RATIFICIRALA POGODBO S TRANSJORDANJO

London, 17. februarja

Ankarsko radio je poročalo, da je turška narodna zbornica ratificirala prijateljsko pogodbo, katero sta 11. januarja t. l. v Ankari podpisali Turčija in Transjordanija.

Turški zunanji minister Hasan Saka je v zbornici izjavil: »Obzalevanje vredno je, da sta tisk in radio nekaterih sosednih držav nedavno prikazovala to pogodbo, kakor da bi imela take smotne, katerih si državni-pogodbenici nista nikdar zamislila. Ta pogodba ne vsebuje ničesar, kar bi opravičevalo tako razlago.«

Sovjetska zveza bo podprla jugoslovanske zahteve do Avstrije Amerika, Francija in Britanija za ohranitev starih meja

LONDON, 17. februarja. — Sovjetski delegat Fjodor Gusev je v soboto sporočil namestnikom zunanjih ministrov, da je Sovjetska zveza sklenila, da bo mejne zahteve do Avstrije. V prejšnjih razpravljanih o avstrijskih mejah Gusev ni naznačil, kakšno je zadevno stališče njegove vlade. Britaniji, ameriški in volji za ohranitev avstrijskih meja, kot so bile januarja 1938.

Gusevovega predloga, naj jugoslovanske zahteve nadalje preuči poseben pododbor, ostali trije namestniki niso sprejeli. Omenjeni trije namestniki se predložili, naj bi Svetu zunanjih ministrov v Moskvi predložili osnutek člena, ki so ga v tem vprašanju skupaj izdelale Velika Britanija, Združene države in Francija. Stališče Guseva o tem vprašanju bodo priložili kot dodatek k načrtu samemu, in sicer skupaj z njegovim predlogom za ustanovitev posebnega pododboru.

Sobotnemu sešanku, ki je sledil petkovemu zaslišanju avstrijskega in jugoslovanskega delegata, je predsedoval britanski delegat lord Hood, ki je povabil ostale namestnike, naj obrazložijo svoja stališča k vprašanju jugoslovanske zahteve, da dovolijo predložitev predlogov Svetu zunanjih ministrov.

Ameriški delegat general Clark je izjavil, da se je ameriška delegacija po poslušanju in preučitvi jugoslovanske in avstrijske izjave ter spomence ter po preučitvi odnosne zahteve z etnične, zemljepisne in gospodarskega stališča odločila, naj jugoslovanske zahteve ne sprejmejo.

Vrtilo dolžnosti francoskega namestnika Camille Paris je izjavil, da je tudi francoska delegacija pazljivo preučila oba spomenici in izjave in da je prišla do istega zaključka, kot ameriška delegacija, in sicer naj avstrijske meje ne spreminjajo.

V dolgi izjavi je nato Gusev predložil, da je treba upoštevati štiri elemente: 1) delež Jugoslavije v vojni; 2) bistvo jugoslovanske zahteve; 3) vloga Avstrije v vojni ter 4) avstrijsko stališče do Jugoslavije.

Gusev je izrekil tople pohvale za prispevek, ki ga je dala Jugoslavija med vojno ter poudaril, da je država zaradi nemške zasedbe gospodarsko uničena, da je Jugoslavija izgubila 10% prebivalstva in da je priselavala k osvoboditvi ostalih zasedenih držav, vstevki Avstrije. Glede vloge, ki jo je imela Avstrija v vojni, je Gusev omenil, da je nemški napad na Jugoslavijo prišel z avstrijskega ozemlja.

Gusev je dejal, da se je v vrstah nemške vojske proti Jugoslaviji bojevalo mnogo avstrijskih čet ter so sodelovali tudi pri zasedbi države. Hitler je določil to nalogo Avstrijcem zato, ker so oni morali glavnemu germanizaciji južnih Slovanov. Gusev je nadalje dejal, da je v vseh med vojne zločine, ki so za-

krivili zidine v Jugoslaviji precej Avstrijcev. Sovjetski delegat je dejal, da ne bi bilo pravilno, če bi naprtili krivdo za te vojne zločine na vse Avstrijce, ker imamo tudi avstrijske državljane, ki so se v vojni borili proti Nemcem. Gre predvsem za Slovence iz Južne Koroške.

V preučevanju bistva jugoslovanske zahteve je Gusev pripomnil, da živi na podlagi jugoslovanskih računov na ozemljih, ki jih zahteva Jugoslavija, preko 100 tisoč Slovencev. Na podlagi avstrijskih računov pa naj bi stalo Slovencev na ozemljih, ki jih zahteva Avstrija, na 26.000.

Na osnovi grafične risbe, katero je predložila avstrijska delegacija glede plebiatice leta 1920, je bilo v tisti dobi v plebiatnem področju 62.000 Slovencev. Gusev je vprašal, kaj se je zgodilo med letom 1920 in sedanjostjo, da bi razstomažili znižanje števila Slovencev od 62.000 na 26.000. Iz tega je izhajalo, da je to nov dokaz za germanizacijo slovenskega prebivalstva.

Gusev je nato uradno izjavil, da ima sovjetska delegacija jugoslovanske zahteve za pravilno in da jih bo zaradi tega podprla.

V obrazložitvi britanskega stališča je lord Hood izjavil, da je treba vprašanje preučiti z opustitvijo vlogo, ki sta jo med vojno imeli Jugoslavija in Avstrija, ali »medsebojnega zadržanja obeh držav. Dejaj je, da je naloga mirovnih pogodb v veliki meri ta, da likvidirajo preteklost, da pa bi morali pospešiti tudi pravilnost in mir v bodoče. Kakor je sama jugoslovanska delegacija en dan prej priznala, so plebiatice leta 1920 izvedli popolnoma pravilno.

»Britanska delegacija« — je dejal lord Hood — meni, da bo Avstrija, če bo v Evropi položaj redon, lahko še nadalje obstajala v mejah iz leta 1938 kot napredna in neodvisna država. Zaradi tega je Velika Britanija po podrobnem in popolnem preučevanju jugoslovanskega vprašanja predložila, naj bi avstrijske meje ostale takšne, kakršne so bile prvega januarja 1938.

Končno se je Hood pri Gusevu predloži za ustanovitev posebnega pododboru ter izjavil, da bi to vprašanje morali rešiti na osnovi političnih razmotiranj ali rokovega značaja.

Namestniki so nato razpravljali

Ali je mogoče sožitje komunizma in demokracije

Predsednik ameriškega senata o odnosih do Sovjetske zveze

WASHINGTON, 17. februarja. — Senator Arthur Vandenberg, začasni predsednik ameriškega senata in predsednik senatnega odbora za zunanje zadeve, je imel v petek večer govor, v katerem je izrazil zaupanje, da bo s pomočjo Združenih narodov in s pomočjo potrpežljivosti in odločnosti Združenih držav v njih odnosu do Sovjetske zveze mogoče doseči mir.

Popolno besedilo Vandenbergovega govora je naslednje: »Danes je na svetu najvažnejše in najprejeteljveje vprašanje — ki je na dan vsakega drugega vprašanja — ali moreta med seboj tekmujoči politiki in gospodarski ideologiji vzhodnega komunizma in zahodne demokracije v miru živeti druga ob drugi na isti zemeljski obli. Točneje povedano, je to tudi vprašanje odnošajev med Sovjetsko zvezo in Združenimi državami.«

»Popolnoma sem si na jasno o težkočah, ki bodo vedno vzmirale nase odnose do Sovjetske zveze. Prav tako sem si na jasno, da bomo morali prenehati strahovati na straži, ako bomo hoteli ohraniti svobodo. Toda prepričan sem, da si želi Sovjetska zveza mir, enako kakor Amerika. Če bomo to malo ceno za mir doledno in skrbno zahtevali samo pravico in poštenost ter če bomo dali popolnoma jasno vedeti, da se bomo strogo upirali in ne bomo popustili pri glavnih načelih svojih idej, potem sem prepričan, da bo pod zadržanostjo Združenih narodov zagotovljen vsestranski mir. Za ta smoter moramo storiti vse.«

»To pa zahteva potrpežljivost do take meje, dokler potrpežljivost ne prestane biti edinstvo. Potrebno je, da odločno pomeno, kaj mislimo in da imamo jasne predstave o tem, kar govorimo; naj manjša napetost razumevanje glede našega zadržanja bi moglo dati vzpodbudo k usodnem napadu na osnovna načela naših idej. To zahteva tudi kar največjo zvestobo do ustanovne lastine in postopka Združenih narodov, ki hitro pridobivajo na moči; dokler je namreč spor omejen na dvorano, v kateri zaseda kakor obor Združenih narodov, se ne bo razširil na bolj polje in bomo tretjo svetovno vojno preprečili že pred samim začetkom.«

»Dokler ne dosežemo medsebojnega zaupanja, je treba sprejeti načelo določne primere državnih obramb, da ne bi tisti, ki se ozirajo zgolj na silo, napake razumeli naše slabosti, kar bi jih zapeljalo, da bi to poskusili izrabiti.«

»Na drugi strani je tudi potrebno, da v celoti sodelujemo s Sovjetsko zvezo — kakor mora tudi Sovjetska zveza sodelovati z nami — in poskušamo priti do splošne in vsestranske razorožitve, ki bo — če in kadar bodo druge velele sprejele tako ureditve na podlagi popolne in uspešne mednarodne discipline — preprečevala vsako zlonamernost. Ničesar ne bi bilo bolje za to svet, ki je preobremenjen z dolgi, kakor da bi ga v znatni meri opogostili gospodarskega blaginje, ki ga svet nalaaga oboroževanju; ničesar tudi ne bi večji meri zmanjšalo vojne nevarnosti.«

»Prepričan sem, da bo Amerika z vselej sprejela medsebojno neomejitve v tem oziru. Vendar pa ne bi bilo za Združene države nobena večja zmožnost, kakor če bi se v tem oziru na nekaj trdno zasnoje; če bi ponovili svoje včerajšnje napake, ko smo se samo mi razorili; če bi zapuili in se opirali glede zadržanja drugih držav zgolj na nestalne besede in če bi se zanesli samo na svoje ideale, ki niso obenem tudi ideali vseh drugih.«

Iste smernice glede ameriškega ravnanja veljajo tudi za atomsko silo, ki pomeni grožnjo za sam obstoj civilizacije, kadar je uporabljena v uničevalne namene. Mi bomo še nekaj let v izključni posesti končne atomske sile. Porabili bomo to dobo, ki nam je naklonjena, da bomo iskali mednarodno formulo, ki bo jamčila, da bo enkrat za vselej z mednarodnim zakonom prepovedana uporaba atomske sile za uničevalne namene. Prav zdaj se trudimo za ta smoter in ti naporji pomenijo največji boj mednarodne dobromernosti in zaupanja v celotni zgodovini medsebojnih človeških odnosov. Ničesar ne zahtevamo zastonj. Vse žrtvujemo za mir. Vendar pa ponovno poudarjam, da so neizogibni predpogoji glede tega vprašanja jasni kakor beli dan.

Glede teh predpogojev nas ne bodo pregovorili z lepimi besedami niti nas ne bodo prelistili. Ničesar ne bomo izdali, dokler ne bo dejansko dokazano, da se vsej naši zemeljski obli ni tvehal niti najmanjše grožnje

z atomsko bombo. Te skrivnosti tudi ne bomo izdali prej, dokler se ne bo vsak, ki bi hotel kršiti zaščitne ukrepe glede atomske sile, zavedal hitrega in neizogibnega kaznovanja, kakršno taka svetovna izdaja zasluži in mora dobiti.

»Zdaj se bom kratko pobavil z sovjetsko-ameriški odnosi. Pomenjam svoje misljenje, da bi se morali zavzemati za vzpostavitve vzajemne poštenosti in vzajemne dobromernosti. Zdi se mi, da se je le redkokdaj zgodilo, da mi tega ne bi storili. Na drugi strani se mi zdi, da se kaj takega ne more trditi o Moskvi. Tako samo na pr. med vojno dal Sovjetski zvezi po zakonu o namenu in posojilu blaga v skupni vrednosti 11 milijard 300 milijonov dolarjev. Nudil smo Sovjetski zvezi vsakrno prednost. Nikdar nismo oklevali in hoteli izdatkov za Sovjetsko zvezo. Vendar pa je Sovjetska zveza v preteklem letu docela prezrla štiri ameriške diplomatske zahteve, naj bi začeli s pogajanjmi za ureditev teh obravnav, čeprav so praktično vsi drugi obravnavi glede dajatev po zakonu o namenu in posojilu z drugimi državami že poravnani. Po zakonu o namenu in posojilu je Sovjetska zveza dobila od nas tudi 125 trgovskih ladij, od katerih se nadalje uporablja 96 ladij za trgovske svrhe, te ladije plovejo pod sovjetsko zastavo.

»Ameriško zunanje ministrstvo je ob treh različnih prilikah poslalo Moskvi vidljeno noto, češ da bi bil čas za razgovore o razpolaganju z temi ladjami. Sovjeti so vse tri naše note prezrli.

To je samo nekaj takih značilnih dogodkov. Jaz zgolj občasno pripominjam, da taka izkustva gotovo ne pospešujejo vzajemne dobre volje in razumevanja. Nadalje pripominjam, da bi bilo v skladu z ugledom in častjo Združenih držav in da ne bi pomenilo neprijaznega dejanja z naše strani, če bi zahtevali da nam iz Moskve nekajliko hitreje dostavljajo uradno pošto. Na koncu koncev Washington vendarle ni neka malo pomembna cestna postaja na neki stranski poti. Če bomo dovolili, da bodo drugi takisto mislili, potem bi tako misljenje lahko postalo običajno; kaj takega pa bi pomenilo neprijaznega dejanja z naše strani, če bi zahtevali, da nam iz Moskve nekoliko hitreje dostavljajo uradno pošto. Na koncu koncev Washington vendarle ni neka malo pomembna cestna postaja na neki stranski poti. Če bomo dovolili, da bodo drugi takisto mislili, potem bi tako misljenje lahko postalo običajno; kaj takega pa bi pomenilo zmotno misljenje, ki bi bilo nevarno tako za druge, kakor tudi za nas.

»Upam, da bo prihodnji sestanek Sveta zunanjih ministrov, ki se bo do skora sestavljal v Moskvi, da položi temelje tako zelo potrebna mirovna pogodba z Nemčijo in Avstrijo, privedel v vseh ozirih do boljše medsebojnega razumevanja. Med drugim tudi upam, da bodo Sovjeti imeli za primerno in proporcionalno držati svojo izrečno obljubo, da bodo dovolili nemoten dostop in neomejene ugodnosti ameriškim novinarjem, ki se bodo udeležili moskovske konferenice; upam tudi, da Sovjeti ne bodo ostro omejili te pravice na neko neprimerno najmanjšo mero, kakor se to nedavno sporočilo.

»Upam, da bo naš novi in odlični zunanji minister general George Marshall na tej novi konferenci nastopil kot predstavnik skupne ameriške zunanje politike, kakor je prejšnji zunanji minister Byrnes tako uspešno storil pred njim. Čeprav osebno ne morem sprejeti Marshallovega povabila vsaj v prvi do

MLADINI. NA POT

Po odpravi slovenskih sol s strani bivšega fašističnega režima so na ozemlju pod oblastjo Zaveznika vojske uprave slovenske sole danes v drugem letu ponovnega popolnega vzgojnega delovanja.

Prosvetni oddelki Zaveznike vojske uprave je imel ob pomembnem sodelovanju mnogih vzgojiteljev v vidu edinole dobrobit slovenske in hrvaške mladine na tem ozemlju. Delal je za obnovo slovenskega šolstva, pri čemer ni stedi niti s časom niti s silami. Hvaležnost in zahvala prosvetnega oddelka veljata vsim tistim, ki so z obudovanjem vrednim pogumom sodelovali pri teži nalogi za polno delovanje sol v skladu z učnim načrtom in splošnimi navodili, ki jih je izdala Zaveznika vojska uprave. Oddelki iskreno cenijo in spoštujejo delo sestavljalcev in ilustratorjev, ki so kljub temu, da je čas priganjal, pripravili vrsto šolskih knjig za slovenske osnovne in srednje šole, ki zares zaslužijo vso pozornost. To je bilo delo, ki bo v zgodovini šolstva Julijske krajine ostalo veliko.

Ta stran "Glasa zaveznikov" o slovenskem šolstvu na tem ozemlju bo odkrila, da bosta svoboda mišljenja in poučevanje resničnih znanosti večni smoter in trajna težnja vseh narodov, četudi leti včasih zaradi negativnih vplivov zalozijo za trenutek s prave poti napredka; to bo odkrila tistim, ki tega še ne vedo.

Tisti, ki so nesrečno trokili čas in silo za doseg teh smotrov, se zavedajo nujnosti splošne vzgoje, ki naj jo posredujejo izkušeni vzgojitelji, ne da bi jih nadzorovali ali nanje izvajale pritisk politične organizacije.

Stotnik JOHN P. SIMONI, častnik za prosveto pri ZVU

Narod in "voditelji", ki si jih je izbral, bodo kaj kmalu imeli priliko, da uberejo svojo pot. To je pot, ki naj mladini nudi vse tiste koristi, ki jih potrebuje: da raste, vzgojena po tistih načelih demokracije, ki ščitijo neodtujljive pravice vseh ljudi in da raste v misli, da lahko zadovoljuje sama sebe in se sama vlada.

Prosvetni oddelki bo še nadalje delal za doseg teh smotrov in podpiral vse tiste, ki si odkritosrežno prizadevajo, da dosežejo tiste važne končne namene.

Stotnik JOHN P. SIMONI, častnik za prosveto pri ZVU

DVE LETI SLOVENSKE ŠOLE

Obnova, učitelji in učenci

Ob prevzemu oblasti po ZVU je bila velika večina sol neuporabnih, več ali manj uničenih, če ne celo popolnoma porušeni. ZVU je takoj uvidela, da je bistvene važnosti čimprej obnova šolskih poslopij, katerim je posvetila vso skrb in pozornost ter se ni ustrašila nobenih materialnih izdatkov. Poglavitna skrb v okviru obnovitvenih del je veljala seveda podelskim šolam, ki so med vojno utrpele največjo škodo. Nekaj sol so popravili že v letu 1945, največ so jih obnovili lansko leto, nekaj pa jih obnavljajo še zdaj. V obnovitvenem načrtu so predvideli obnovo prav vseh sol na področju «A». Do zdaj uporabljeni krediti za obnovo sol so narasli v težke milijone. Nekateri šole, ki so jih skraj v celoti obnovili, so videti kot svetli, zdravi in zračni domovi, katere je ljudstvo lahko samo pomosno. Ena izmed najlepših obnovljenih sol v tržaškem okrožju bo brez dvoma osnovna šola v Padriah. Ponokod, kjer se ni bilo moči postaviti ali obnoviti sol, so začeli zgraditi higiensko urejene zaslone barake. Vendar pa šolska oblast poudarja, da je to zgolj začasna rešitev, ki jo bodo čimprej mogoče nadomestili s trajno.

Stotnik Simoni s svojim spremstvom na obisku v šoli v Mirnu

Pregled vseh sol

Po zadnjih podatkih deluje v tržaškem okrožju 52 osnovnih sol, izmed katerih je bilo 5 skoraj v celoti obnovljenih ter 3 na novo ustanovljene, in sicer v Trzinu, Ronkih ter Miramaru. Srednje šole so tri. Na novo pa so ustanovile 5 strokovnih sol, in sicer v Trzinu, Nabrežini, Sezani in Katini. V goriskem okrožju je zdaj 92 osnovnih sol, izmed katerih je 30 močno obnovljenih ter 3 na novo ustanovljenih, in sicer v Doblarju, Logu, Čezsosem, Bavičah, Ravnanu, Krmnu in Gorici (2). Srednje šole so 4, medtem ko so na novo ustanovili strokovni soli v Gorici in Kanalu.

Na srednjih šolah so namestili strokovno dobro podkovane in kvalificirane profesorje s predpisano fakultetsko izobrazbo.

V tržaškem okrožju je po zadnjih podatkih poučevalo 46 profesorjev, v goriskem okrožju pa 47.

Največ skrb in dela je prosvetnemu oddelku ZVU povzročilo vprašanje učiteljskega, ker je bila pač na tem področju potreba po strokovno usposobljenih močeh največja, število razpoložljivih usposobljenih moči pa v primerjavi s številom osnovnih sol zelo malenkostno. Večino učiteljskega zbora je bilo tako rekoč treba ustvariti iz

isto na novo, čemur so pristojne oblasti posvetile največjo pažnjo in skrb. Uspeh tega prizadevanja je viden v tem, da danes pride povprečno na 30 osnovnošolskih učencev 1 učitelj, kar je zelo lep napredek in ki ne zaostaja dosti za položajem osnovnega šolstva v pokrajini, ki niso doživljale takih preljudskih kot ravno Julijska krajina.

Da izpolni vrzel na tem področju, je prosvetni oddelki ZVU oskrbel in organiziral več dopolnilnih tečajev za osnovnošolske učitelje. V Trzinu in Gorici so priredili dvomesečne tečaje ter poleg tega v Gorici še posebni šestmesečni tečaj. Trenutno je v teku izvršeno pripravljen in dobro vodeni šestmesečni tečaj za hrvaške učitelje v Pulju, katerega obiskuje poleg vseh prijavljenih tudi večje število prostovoljcev; o tečaju so se eni kot drugi zelo pohvalno izrazili. Sploh pa so bili vsi tečaji dobro obiskovani ter so na njih predavali usposobljeni šolniki, ki so udeležencem v zadostni meri posredovali tisto znanje, ki je ljudskoslovesnemu učitelju potrebno. Posebno pažnjo so porabili na vzgojno vprašanje, na izpopolnjevanje znanja slovenske. Iz tečajev so izšli dobro podkovani učitelji, ki so nato lahko

uspešno opravljali svoje poslanstvo med tukajšnjo slovensko mladino. Se najslabše so — zlasti v slovenščini — podkovani tisti tečajniki, ki tečaje sicer niso hoteli obiskovati, a so za namestitev kljub temu zaprosili. Omeniti je treba dejstvo, da so tečaje bolj kotirali — sicer zelo maloštevilni — ravno tisti, ki so jih bili najbolj potrebni.

Izvedba teh tečajev je pomenila za ZVU veliko finančno breme, saj je za oba dvomesečna in šestmesečni goriki tečaj izdala ogromno vsoto preko 6.000.000 lir; v tem znesku pa stroški puljskega tečaja niti niso všteti. Dvomesečni tečaj v Trzinu je obiskovalo 120 udeležencev, medtem ko jih je bilo v goriskem 90; poleg tega je v Gorici obiskovalo šestmesečni tečaj 34 tečajnikov. Po zadnjem stanju je v tržaškem okrožju poučevalo 216 učiteljev, v goriskem pa 231. Število osnovnošolskih učencev v tržaškem okrožju danes znaša 5610, srednješolcev 869, strokovnošolskih pa 309. V goriskem okrožju je osnovnošolskih učencev 7385, 848 srednješolskih in 170 strokovnošolskih.

Učiteljski tečaji

V letošnjem školskem letu so začeli ustanovljati tudi otroške vrčce, ki jih vodi Uprava slovenskih sol.

ekih vrčev. Ponokod te ustanove že lepo delujejo, medtem ko jih bodo drugod še ustanovili. Nadležna novost je bila uvedba šolskih kuhinj, ki so se izkazale kot zelo važna pridobitev, od katere imajo vsi otroci velike koristi. Vsi učenci na javnih priznanih šolah do 14 leta starosti imajo pravico na en dnevni obrok hrane s kruhom; vse to je brezplačno ter je tudi obrok izdaten in okusno pripravljen. Ker pa se ni bilo moči odpreti šolskih kuhinj, dobivajo učenci hrano v naravi. Seveda so v tem združeni veliki stroški, h katerim največ prispevajo posamezne krajevne občine in ZVU.

Delo za nove knjige

Mislamo, da se ne motimo, če trdimo, da si je prosvetni oddelki ZVU pridobil največ zaslug in da je najlepše rešil svoje poslanstvo s tem, da je slovensko šolstvo oskrbel s dobrih novimi šolskimi knjigami, s katerih pripravo so bile združene izredno velike težave in silno visoki stroški, saj so za nove šolske knjige izdali ogromno vsoto 6.275.000 lir; vse knjige so dali natisniti v povprečno 5.000 izvodih; največji nakladi je imel novi abecednik «Setev», ki so ga dali natisniti v 8.200 izvodih. Samo manj-

še število knjig so tiskali v približno 3.000 izvodih.

Omeniti je treba dejstvo, da pri novih šolskih knjigah ni nihče iskal kakšnega dobička, ker so vse knjige — v kolikor jih niso razdelili celo brezplačno — prodajali izključno po realskih cenah. Ravno zaradi tega so pri prodaji izključili vse posrednike in so knjige razdeljevale neposredno šole same. Posledica tega je bila, da so bile vse knjige izredno cene, vendar je jih je res skoraj vsakdo lahko nabavil. O nizki ceni novih knjig, ki so skoraj vse slino bogato in okusno opremljene, se je kaj lahko prepričati, če primerjamo njihove cene s cenami drugih tistovrstnih knjig, ki so v zadnjih časih prišle na knjižni trg.

Splošno zadovoljstvo

S knjigami so bili na splošno vsespod zelo zadovoljni ter so jih mnogi plačali že vnaprej, ne da bi jih k temu kdo silil. Ponokod so jih na izredno željo starejših narodil celo več izvodov, kot pa je učencev, kar marsikomu verjetno še ni bilo znano. Lepo doveljajno delo je šolska oblast opravila tudi s tem, da je lansko leto veliko število šolskih knjig razdelila brezplačno. V letošnjem školskem letu so prav vsi učenci brez razlike brezplačno dobili abecednik, ubožnejši otroci pa tudi vse ostale knjige.

Za Pulj so oskrbeli hrvaške knjige, katere so v glavnem nakupili v Trzinu ter jih po obisku navlake in neprimerne vsebine razdelili med hrvaške učence skoraj vse brezplačno.

Šolska oblast je še takoj v začetku poudarila, da se bo pri oskrbovanju in pripravljanih šolskih knjig držala načela, naj nove knjige učencem posredujejo samo stvarno, resnično in nepristransko izobrazbo brez vseh političnih in drugih nepotrebnih ter duševni rasti mladine škodljivih ali vsaj nekaterim težjih. Slovensko primorsko ljudstvo, ki je tako dolgo časa pogledalo knjige v svojem materinskem jeziku, je teh novih knjig, ki so poleg okusne zunanje opreme tudi polne vsebine na ustrejni višini ter imajo vse namen, da postopoma mladino navajajo k spoznanju najvažnejšega znanja ter ji vzbude spoštovanje in ljubezen do večnih veljavnih in neporljivih vrednot — ljubezen do matere in materinščine, ljubezen in predanost domovini na slovenski zemlji ter spoštovanje do sočloveka — v resnici lahko vesele ter jih tudi temu primerno vrednoti.

Izmed novih knjig predstavljajo najlepšo zaokroženo celoto z metodno močno utemeljeno notranjo razločeno in začetnih pojmov znanja pa do globljih spoznanj skupina knjig za slovensko in osnovnih solah. To skupino odpirajo abeced-

nik z imenom «Setev» (60 lir) ter jo nadaljujejo knjige za drugi, tretji, četrti in peti razred, ki nosijo imena «Rast» (80 lir), «Zetev» (130 lir) in «Korak v življenje», ki bo izšla v prihodnjih dneh. O važnejših knjigah objavljamo strokovno oceno z metodološkega, vsebinskega in umetniškega vidika.

Kot prvo knjigo so dali ponatisniti «Prve korake», ki je na Primorskem bila znana že od prej. Knjiga je sicer skromna, vendar je prvo vrzel dobro izpolnila. Za vsaj razrede osnovnih sol so izdali kot prvi učni pripomoček «Slovensko berilo», ki nudi vpogled v duhovno zakladnico slovenskega naroda ter mladino seznanja z značilnimi sestavki slovenske književnosti in ostalih kulturnih področij. «Učim se angleščine samo» je kratak priročnik, ki podaja osnovna pravila in precej praktičnih vaj za študij angleškega jezika. Namenjen je v prvi vrsti dijakom srednjih sol.

Za računstvo na osnovnih solah so izdali lepe nove knjige, in sicer «Računsko I. del» ter «Računsko II. del», ki nudita obilo praktičnih primerov in vaj. Strokovno oceno teh knjig smo že objavili.

Za srednje šole so oskrbeli izvrstno knjigo z naslovom «Zgodovina slovenskega šolstva» (125 lir), ki vrjetno zavzema vodilno mesto med novimi šolskimi knjigami; ima namen, da učeo se mladino seznanja s delom in življenjem mojstrov slovenske besede. Poleg te knjige so srednje šole dobile vsotno sestavljeno «Arhimetiko» za prve tri razrede srednjih sol. Sestavil jo je profesor matematike Vinokov.

V najkrajšem času pa bosta izšli «Računsko II. del» za drugi razred osnovnih sol, ki bo posebna pedagoška novost in se omenjeni «Korak v življenje», ki jo bodo uporabljali učenci 8. razreda osnovnih sol.

Šolski razred v Rupi

sol za slovensko. Prav tako je v tisku tudi «Slovenska čitanka» za nižje srednje šole.

Nekaj šolskih pripomočkov so izdali tudi v obliki skript; nekaj jih pripravili za učiteljski tečaj, a jih zdaj s pridom uporabljajo tudi na gimnazijah in na učiteljskih. Najvažnejša dela so naslednja: «Zemljepis slovenskega ozemlja», «Arhivna zgodovina» in izvrstno delo ravnatelja slovenskega učiteljskega profesorja dr. Vinka Brumna, «Psihologija». Poleg tega je anov za vsi šolskih knjig pripravljena v rokopišu in čaka, da pride v tisk. Takšna dela so na primer Pregled latinske slovnice, Ilustrirana čitanka za učenčevski besedil, Računsko za 4. razred osnovnih sol, Slovenska čitanka za višje razrede srednjih sol in razljudna ter popravljena Narodna zgodovina.

To naj bi bil le bežen pregled dela, ki ga je vodstvo slovenskih sol opravilo na področju oskrbovanja šolskih knjig. Delo je bilo vsekar veliko, na objektivno visoki stopnji in izvršeno z veliko ljubeznijo in temeljitim poznavanjem mnogih vzgojnih metod, zaradi česar zasluži polno priznanje in so sestavljali lahko prepričani, da ga bodo slej ali prej tudi delemi.

Razen nekaterih izjem so prav vse knjige delo ne le enega človeka, ampak je pri njih pripravi delalo večer je tudi izredno sicer običajna navedba avtorjevega imena. Pribiti pa je treba, da ni toliko važno, kdo je delo opravil, ampak kako ga je opravil!

Prednje ugotovitve nimajo namena povzročati delo ZVU oziroma prosvetnega oddelka, ampak na kratko in čisto ira et studios prikazati delo, težave in trenutno stanje slovenskega šolstva na področju A Julijske krajine. Važno je dejstvo, da je šolska oblast tukajnje slovensko šolstvo postavila na trdno podlago, na kateri bo s pridom lahko gradila vnaprej vsaka oblast. Pri tem se je šolska oblast vedno držala splošno veljavnih in dognanih znanstvenih vzgojnih metod ter je vse politične težnje in motive puščala ob strani. Posledno je o šolstvu odločala, ga vodilo in nadziralo je strokovno usposobljeno ljudje, ki so za to poklicani in pooblašani. Ljudje brez potrebne izobrazbe, ki jim vrhu tega ni v prvi vrsti pri srcu dobra, solidna in nepristranska vzgoja mladine, naj pa delikatna vzgoja in šolska vprašanja ter njihovo reševanje puste pri miru.

Slovenska mladina, ki so jo že v najnežnejših letih vojni dogodki tako težko preizkusili in ji vželi za nemoteno duhovno rast prepotrebni mir in brezskrbnost, se je v glavnem znanla in izkazala zadovoljiv napredek tako na področju znanja kot na področju vzgoje. Uporabniki so upi, da se je tudi naučila ločiti dobro od slabega ter dejanja in stvari inmovati z besedami, ki tem po zdravi pameti edino odgovarjajo.

T. T.

Uvodna beseda

Kdor koli se bo bavil s preučevanjem razvoja slovenskega šolstva na področju A Julijske krajine, nikakor ne bo mogel prezreti pomembnega dneva — 8. oktobra 1945. Ta dan pomeni namreč važen mejnik v zgodovini slovenskega šolstva na tem delu naše zemlje, ker je tedaj ZVU s posebnima okrožnicama št. 7 in št. 8 ustanovila slovenske srednje in osnovne šole na področju A Julijske krajine.

To dejstvo pa je še toliko pomembnejše, če ga presojamo s strogo narodnostnega in hkratu seveda tudi s prosvetnega vidika, ki morata vsakemu pravemu in zavednemu Slovencu biti pri ocenjevanju te važne panoge narodovne kulturne izboljšanja vedno edino odločilna. Ta del slovenske zemlje je namreč v zadnji vojni propadli fašistični režim skoraj za dve desetletji neusmiljeno in na najhujši grob način ropal vseh slovenskih sol in naša govornica se je morala pokorno umakniti v skromno zatijje domačih ognjil in se tam ni smela bit preglašna. Seveda so takšni krivični razmerodavni pogoji temeljito presekalni razvojno pot slovenskega šolstva in pustili vsaj eni generaciji — če ne več — marsikaj, kar bo težko odpraviti ali popraviti ter ji po drugi strani s novim vsiljenim šolskim ustrojem niti v najmanjši meri niso dali tišega, kar je vsaka šola že po svojem osnovnem poslanstvu ljudstvu dolžna dati.

Za tem je izbruhnila še druga svetovna vojna, ki je s vsem gromom in materialnim uničenjem, ki je spremljala njeno pot in koncu, temeljito pomela te s tistimi vrednotami, ki so kljub zatiranju le še ostale. Skratka — po prekinitvi vrznošnosti primorski Slovenci vobče n so imeli ne primernih, ne uporabnih šolskih poslopij, kolikor jih je namreč sploh še ullo voljnemu uničenju, ne rednega, zadostnega in strokovno dovolj usposobljenega učiteljskega zbora — da profesorjskega niti ne omenjamo — ne nujno potrebnih šolskih knjig in statistike in nikake redne strokovne šolske organizacije. Vse to je bila zalostna zapuštna propadlega režima in vojne.

Rešitev in ureditev vseh teh in

podobnih vprašanj sta predstavljali ogromno, delikatno in težavno nalogo, ki so jo poverili prosvetnemu oddelku ZVU. Vendar se je vodstvo prosvetnega oddelka dela lotilo z dobro voljo in s najboljšimi načrti in nameni ter je k temu pritegnilo vsakogar, kdor je pokazal zanimanje in razumevanje ter imel za takšno delo dovolj sposobnosti.

Posledice in uspehi teh prizadevanj so danes jasni, saj ima tukajnje ljudstvo svoje šolstvo — osnovno, srednje in strokovno — v materinskem jeziku in s lepo organizacijo in s sorazmerno ter skladnostjo z izrednimi razmerami dobrimi

Razigrane učence osnovne šole v Pulju

uspehi, ki jih nihče ne more in jih tudi ne bo mogel utajiti, dasi bosta vsemu delu pravo ceno in ustrezno sodbo pisali bodočnost in zgodovina. Slovensko šolstvo je v kratki dobi poldruga leta doseglo zadovoljivo visoko raven in dobilo primerno organizacijo z vsemi učenimi pripomočki, ki bodo ohranili trajno vrednost. V posebni meri arži ta ugotovitev za srednje šole, ki jih je ljudstvo kljub silovitim napadom — da se izražamo akademsko — veljubilno, jih visoko cenijo in jim župna svojo mladino brez pridirok. In prav je tako, saj so tukajnje slovenske srednje šole tako temeljito, zorele ledino, kot ne bi mogel pričakovati niti največji optimist. Tako profesorji kot tudi učenci so se brez oklevanja vrgli na resno in temeljito delo, ker so se pravilno zavedali, da mora ravno to okolje vzgojiti in izobraziti ljudi, ki bodo jutri vodili in kazali pravo pot primorskemu ljudstvu.

O šolskih knjigah, ki jih je tedaj ZVU za slovenske šole na Primorskem, je bilo do danes napisanih nekaj pamfletov. Res, nekaj besed, ki jih je v nekvalitativno politično zagrnjenost, morda zagrizenost, nikakor pa ne objektivno gledanje in resnica. Zato je neprimerno pisati danes o teh knjigah, ker se v naprej politični oskrbovneč in vasezagledane pričakuje, če mu bo odgovarjal, ali pa hvali nekaj in v nebo povzdiguje stvari, o katerih sam nisi prepričan, da so take. In vendar je treba spregovoriti o tem nekaj besed, da se nam ne bodo znananci smejali, ko bodo mnogo bolj objektivno gledali, na naše delo in na čas, v katerem živimo.

Pred nami je pet šolskih knjig: štiri berila za osnovne šole in arhimetika za nižjo srednjo šolo. Kaj pomenijo primorskim ljudstvu te knjige, kaj značijo v njegovem kulturnem razvoju?

Do nedavnega so drobne, večkrat strgane slovenske knjige romale od hiše do hiše in matere so skrivaj učile na Primorskem malčke prvih brk in prvih slovenskih besed. Od tistih drobnih zvezkov do sedanjih šolskih knjig je precejšen skok. Tako po pedagogični strani, kakor po organizacijski zbranega čitva, ali pa po znanjstvi oprema. Če nekdo dones te knjige trga, ali sežiga ozi, jih ukazuje sežigati, se mi zdi tako nekulturn in tako malo civiliziran človek kot nacist, ki je sežigal knjige, ker so jih napisali židje.

Hito lahko vsek trazen človek spoma, da jih ni sestavljali laiki, ampak ljudje, ki imajo za prakso na šolskem področju. Sestavljajo so zamislili pedagoško metodo in knjigah tako, da so že na prvi strani namočili razvojno pot otroka, ki bo zajemal prvo etfuo učenost le čitanki. Prvi knjigi so dali ime Setev, drugi Rast, tretji Zorenje, četrti Zetev.

„Setev“

Prva arnja padejo za otroka, ko je prestopil prvi školski prag. Kribeča barva, enostavne, ravne črte s piko, ljubke zvalice, ki jih srečuje na cest, o hsti in na vrhu, pozdravljajo otroka tudi v prvi knjigi. Ilustrator je sledil sestavljalcu in ne vem, kdo od obeh je imel važnejšo nalogo. Silkar je risal predmete, ki so podobni prvim zavojem črk, ustvar-

Ocena novih knjig

jal je kombinacije, ki naj bi čim bolj nazorno ilustrirale oblike pisanih znakov. V tej laivnosti je včas naravnost presenetljiv in učitelj bo imel v sol lahko nalogo, ko bo v knjigi opazoval na drze ljudi, na položaj predmetov in na njih sestavo, ki vsi vodijo do nove, dotodaj še nezane brite. Silkar ni v podrobnosti risal, to tudi ni potrebno. Otrokova fantazija je velika in bo posoren le na pojmovno važne stvari, te pa bodo učitelju že zadostovale, da bo dosegel svoj namen. Pri sestavi in izbiri zaporednosti črk je opaziti veliko psihološko preračunavost sestavljalca, ki je bil od enostavnosti do tega, kar bi utegnilo biti komplicirano za mlado otrokovo dušo. Od spoznanja črk vodi knjiga otroka do prvih stavkov in najpreprostejših sestavkov.

„Rast“

Rast, druga knjiga, popelje učenca k večičko težjim berilom. Vendar ostane v znanem otrokovem svetu: tam, kjer čiti, dela in se uče. Vodi ga od doma do cerkve in do šole. Govori najprej o stvareh, ki so otroku bližnje, ki jih gleda dan za dnem doma. Potem ga vodi na pot, na katero so usmerjeni prvi njegovi koraki — v cerkev in potem v šolo. Zaposlovanost človekovega življenja in udeleževanja! In otrok je ves povezan z naravo, saj preživi dober del svojega življenja na soncu, na travniku, ob vodi, zato sezanja knjiga otroka takoj tudi s pomladjo, s letnimi časi sploh. Na koncu pa je razlaga, kaj je beseda, kaj pesem itd. «Rast» zahteva od učenca že prve pojme iz slovnice, znanje mu morajo biti že prežgane besedne vrste.

„Zorenje“ in „Zetev“

Tretja knjiga — Zorenje — se lahko nudi radovednim mladim srcem najzanimivejše sestavke, ki so zabavni in poučni. Ob koncu obravnava knjiga še ostale štiri besedne vrste in stavčne člene.

V četrti knjigi — Zetvi — pa je zbirano gr: vo, ki bo učenca zanimalo bodisi zaradi lepih zgodb, bodisi zaradi razlage pri-

rodnih zakonov in pojavov. Tu so osnovni pojmi iz slovenske zgodovine, iz naravoslovja, zemljepisa in zgodovine.

Slovnice del pa služiti utrditi snovi iz prejšnjih let in to snov se razširi na poglubi, da je potem jasna slika o jeziku.

To je zbrano gradivo v vseh starih čitankah. S pedagoškega pogleda se mi zdi dobra zaporednost v prehodu od najpreprostejših spoznanj do težjih in kompliciranih.

Po vsebinski strani je treba reči, posebno v prvi čitanki, da ima vse tisto, kar je mogoče otroku nuditi v prvem letu. Tudi v ostalih čitankah je zbrano dosti gradiva. Sestavljalci so se naslanjali predvsem na starejše šolske knjige in so se njih, pobrali vse, kar se jim je zdelo dobro (Gangl). Literarne sestavke so zajemali sestavljalci predvsem pri klasičnih slovenske besede. Za šolske knjige se mi zdi to umestno, kajti to so res že tako odmaknjeni dodatnosti, da je sodba o njih povsem izkristalizirana. Seveda bodo učenci zadnjih ljudskosloških razredov že brali tudi druge pomožne knjige, da lahko ne bodo nevedni v tem, kar pišejo sodobni pisatelji.

V poučnem delu imamo učasi vito, da so te in one stvari prave, da se jih potrebe napisane, da je morda tu in tam premalo širok krog pisateljev. Ta vito imam posebno o drugi in tretji knjigi. Četrta knjiga pa je posebno z nekaterimi odlomki modernih tudi svetovnih pisateljev mnogo pridobila. Sploh se mi zdi četrta knjiga najbolj temeljita. V drugi in tretji moči nekaterih jeelkovnih napak, ki jih sicer dnevno dosegajo na Primorskem pogostoma dela, a jih v šolskih knjigah je na bi smeli sročiti. Seveda je tudi nekaj tiskovnih napak, kar je razumljivo zaradi tiskarjev, ki ne znajo slovenskega jezika.

Znanja oprema knjig je lepa in privlačna. Posvetili so jim mnogo pozornosti.

Nekateri politiki so knjige odložili in jih ukazali odkloniti tudi ljudem zaradi idejno-politične neopredeljenosti. V tem je namreč največja razlika v gle-

danjih na šolo in njeno organizacijo. ZVU je menjala, da mora biti vsaka politika daleč stran od šole, da je v interesu strokovnega razvoja, da živi v miru. To je nazor, da je šola samo zato, da nauči otroke brati in pisati, da ga sezanji s preteklostjo naroda in s njegovo kulturo, da mu odpira prva okenca v ostali kulturni svet. Utrditi pa mu mora tudi ljubezen do doma, do vasi in do narodnih vrednot. Vse to nudijo knjige, Silkar opozarja na domačo vas že na prvi strani, na cerkev in šolo, brez katere ni večje slovenske vasi. Potem vodi knjiga učenca na polje, na trav-

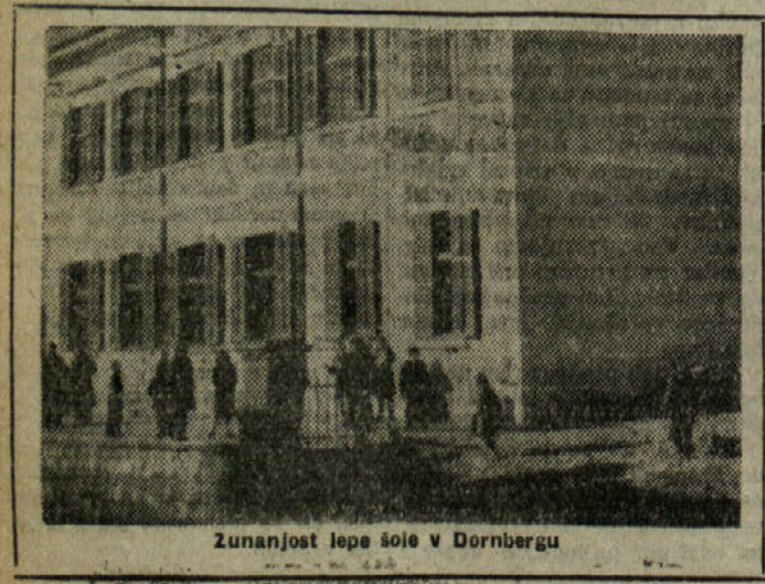
Poslanstvo knjig

Se ob enem idejnemu poudarku bi se rad ustavil: knjige niso evangelijsko sovraštvo, ampak evangelijski ljubezni. V knjigah ni tankov in brezobčelnosti, ni ognja in zvepla nad človekom, ampak je v njih želja vagoniti nove ljudi, ki bodo videli v človeku spet brata. Po krvavih letih vojne je večje slovenske vasi. Potem vodi knjiga učenca na polje, na trav-

V. J., UČITELJ

Skupna negih knjig za pouk slovenščine na osnovnih solah

Zunanost lepe šole v Dornbergu

LETENJE NA SLEPO

UREJEVANJE SILNO NARAŠČAJOČEGA ZRAČNEGA PROMETA JE V LEPEM JASNEM VREMENJU ZELO PREPROSTA ZADEVA, MEDTEM KO POSTANE V SLABIH IN OBLAČNIH DNEVIH ZELO TEŽKA IN ZAPLETENA NALOGA, KI JO REŠUJEJO S POMOČJO RADIA IN RADARJA

Često srečujemo v časopisih in v radijskih oddajah poročila o letenju na slepo — bodisi ponorci ali ob slabem vremenu — ki onemogoča letalcu, da bi uravnal letalo po stvarih, ki jih vidi na svoji poti. Veliko in močne države, kot so Združene države Amerike, ali Velika Britanija, s svojimi dominijami in kolonijami, so na področju letalstva razvile čudovito omrežje redno obratujočih letalskih zvez, ki omogočajo lahko in hitro potovanje v najoddaljeneje dele sveta.

Vendar so se pri tem razvoju pojavile neprilike, ki jih je treba odpraviti. Zato se letalske proge postajajo vsako leto rednejše, tako da se ob nakupu vozovnice prepričamo, da boste odleteli po vsem redu in se prav tako tudi vrnil.

Toda če tako mislite, ste v veliki zmoti. Vodno manj se moremo zanašati na letalske proge. Res je, da postajajo vedno varnejše. Verjetnost letalske nesreče je danes tako majhna, da nanjo lahko pozabimo. Toda gotovost, da se boste ob pravem času vrnil, je potovanja n. pr. v Chicago, postaja z vsakim dnem manjša. Čim več letal postavlja letalske družbe v promet, tem bolj zamotani postajajo prometni vozi po vsej svetovni mreži.

Ta težava so toliko večje v mesecih, ko prevladuje slabo vreme. Toda težava prav za prav ni slabo vreme. Dobne radijske in radarске naprave, stimulirane letalci in naprave proti letu so pokazale, da ti več nobene vrste, ko prometna in vojaška letala ne bi mogla leteti. Toda vreme povzroča večje težave pri nadzorovanju letalskega prometa.

Kadar letalo leti ena slepo, tedaj posebna vlada ustanova od-

na voznem redu. Tako se zgodi, da na morej v zrak pravčasno ali pa sploh ne.

Nekaj zimskih dni se bili obliki niko nad New Yorkom, toda nad Bostonom je bilo ozračje čisto. Tako bi bilo prav lahko odleteti iz New Yorka letališča La Guardia in se spustiti v Boston. Toda tega dne je 18 letal obitalo na letališču v New Yorku, kar ni bilo nobene vrste, po kateri bi lahko odleteli, kar so bili prihod na letališče tako številni, da so zadržali vse poti.

Kar naredi vprašanje zračnega prometa tako zamotano, je dejstvo, da zračni prostor zaradi svoje obsežnosti ne more biti nikoli zatrt, kjer je veliko ljudi in vozil. Tako dolgo, dokler vidite in vas drugi morejo videti, lahko letite na vse strani v kateri koli višini; tako je pri letenju označeno moči uvesti 10.000 zračnih poti med New Yorkom in Chicagom.

Toda čim se vreme poslabša, se štejevalo tedi poti skrišle, ne nekaj ozkih predorov, ki jih imenujemo zasebne letalske proge, ki so kot nekatere javne ceste; opremljene so s signalnimi svetilkami, z zasloni in letališči in drugimi pripomočki. Uporaba letalskih prog pa je zelo zamotana zadeva.

Značilni položaj za letalski promet je n. pr. naslednji: New York ima oblake v višini 300 metrov, Cleveland pa v višini 250 metrov. Če letite v tem morju oblakov, se morate držati snopa radijskih zarkov, ali kakor strokovno pravijo: jezdit po snopu. Tako se je 10.000 poti ob lepem vremenu skrilo v slabem vremenu na tri poti. Zrakom namreč določa različni letalom določen prostor v zraku, in sicer vsakemu svojo v določen časovnem obdobju. Po določenih prometnih letalskih poteh ne sme nobeno letalo leteti v obdobjem ali megletem ozračju brez posebnega brezobnega dovoljenja urada za prometno nadzorstvo.

Ta ustroj se je dobro izkazal. Nobeno letalo, ki je pod nadzorstvom tega urada letelo na slepo, ni še nikoli trlo ob drugo takšno letalo. Toda ta ustroj lahko letalsko deluje samo za določeno število letal. Kadar se vreme poslabša, tedaj urad za nadzorstvo prometa ne more razporediti vseh letal, ki so

skih zarkov, si smejo slediti v razdobjih 10 minut, to je v razdalji kakšnih 45 km pri sedanjih povprečnih brzosti letal. To je razlog, zakaj letala včasih čaka na letališču brez kakšnega kol vidnega vzroka. Pilot čaka na prazen prostor v zraku.

Kako torej deluje takšen ustroj nadzorstva letalskega prometa, Pilot letala, ki hoče odleteti, sporoči meznih vmesnih radijskih postaj. Tako lahko izkušeni nadzornik vidi razvoj letalskega prometa za eno uro ali dve vnaprej. V takšen razpored vznožja reda uvesti vaš pollet, kot mu to najbolj odgovarja.

Na poti sliši pilot s slušalkami svojega radijskega sprejemnika enakomerno žvižganje radijskega vala. Ko leti preko prve radijske postaje, sporoči svojo prihod. Radijska postaja o preletu takoj obvesti urad za nadzorstvo prometa, kjer uradnik ve, da je ta del proge zdaj prešel in takoj spusti nanj drugo letalo.

Vsak letalec se v zraku prebija skozi sivo megleto gmo po snopu radijskih valov na slepo. Tako se n. pr. zgodi, da mu na poti po določenem snopu radijskih valov nadzorni uradnik po radiju ukaže, naj se takoj dvigne na višino 2000 metrov ter takoj sporoči, ko bo prekorčnil višino 1700 metrov in ponovno, ko bo dosegel 2000 metrov. Pilot ve le toliko, zakaj mora javiti, ko doseže višino 1700 metrov na tej višini drži urad za nadzorstvo prometa neke v zraku neko letalo, ki leti v nasprotni smeri ter mora trenutno letati sem ter tja, dokler se to letalo ne umakne s te višine.

Vsak letalec se v zraku prebija skozi sivo megleto gmo po snopu radijskih valov na slepo. Tako se n. pr. zgodi, da mu na poti po določenem snopu radijskih valov nadzorni uradnik po radiju ukaže, naj se takoj dvigne na višino 2000 metrov ter takoj sporoči, ko bo prekorčnil višino 1700 metrov in ponovno, ko bo dosegel 2000 metrov. Pilot ve le toliko, zakaj mora javiti, ko doseže višino 1700 metrov na tej višini drži urad za nadzorstvo prometa neke v zraku neko letalo, ki leti v nasprotni smeri ter mora trenutno letati sem ter tja, dokler se to letalo ne umakne s te višine.

Vsak letalec se v zraku prebija skozi sivo megleto gmo po snopu radijskih valov na slepo. Tako se n. pr. zgodi, da mu na poti po določenem snopu radijskih valov nadzorni uradnik po radiju ukaže, naj se takoj dvigne na višino 2000 metrov ter takoj sporoči, ko bo prekorčnil višino 1700 metrov in ponovno, ko bo dosegel 2000 metrov. Pilot ve le toliko, zakaj mora javiti, ko doseže višino 1700 metrov na tej višini drži urad za nadzorstvo prometa neke v zraku neko letalo, ki leti v nasprotni smeri ter mora trenutno letati sem ter tja, dokler se to letalo ne umakne s te višine.

Vsak letalec se v zraku prebija skozi sivo megleto gmo po snopu radijskih valov na slepo. Tako se n. pr. zgodi, da mu na poti po določenem snopu radijskih valov nadzorni uradnik po radiju ukaže, naj se takoj dvigne na višino 2000 metrov ter takoj sporoči, ko bo prekorčnil višino 1700 metrov in ponovno, ko bo dosegel 2000 metrov. Pilot ve le toliko, zakaj mora javiti, ko doseže višino 1700 metrov na tej višini drži urad za nadzorstvo prometa neke v zraku neko letalo, ki leti v nasprotni smeri ter mora trenutno letati sem ter tja, dokler se to letalo ne umakne s te višine.

Vsak letalec se v zraku prebija skozi sivo megleto gmo po snopu radijskih valov na slepo. Tako se n. pr. zgodi, da mu na poti po določenem snopu radijskih valov nadzorni uradnik po radiju ukaže, naj se takoj dvigne na višino 2000 metrov ter takoj sporoči, ko bo prekorčnil višino 1700 metrov in ponovno, ko bo dosegel 2000 metrov. Pilot ve le toliko, zakaj mora javiti, ko doseže višino 1700 metrov na tej višini drži urad za nadzorstvo prometa neke v zraku neko letalo, ki leti v nasprotni smeri ter mora trenutno letati sem ter tja, dokler se to letalo ne umakne s te višine.

Vsak letalec se v zraku prebija skozi sivo megleto gmo po snopu radijskih valov na slepo. Tako se n. pr. zgodi, da mu na poti po določenem snopu radijskih valov nadzorni uradnik po radiju ukaže, naj se takoj dvigne na višino 2000 metrov ter takoj sporoči, ko bo prekorčnil višino 1700 metrov in ponovno, ko bo dosegel 2000 metrov. Pilot ve le toliko, zakaj mora javiti, ko doseže višino 1700 metrov na tej višini drži urad za nadzorstvo prometa neke v zraku neko letalo, ki leti v nasprotni smeri ter mora trenutno letati sem ter tja, dokler se to letalo ne umakne s te višine.

Vsak letalec se v zraku prebija skozi sivo megleto gmo po snopu radijskih valov na slepo. Tako se n. pr. zgodi, da mu na poti po določenem snopu radijskih valov nadzorni uradnik po radiju ukaže, naj se takoj dvigne na višino 2000 metrov ter takoj sporoči, ko bo prekorčnil višino 1700 metrov in ponovno, ko bo dosegel 2000 metrov. Pilot ve le toliko, zakaj mora javiti, ko doseže višino 1700 metrov na tej višini drži urad za nadzorstvo prometa neke v zraku neko letalo, ki leti v nasprotni smeri ter mora trenutno letati sem ter tja, dokler se to letalo ne umakne s te višine.

Vsak letalec se v zraku prebija skozi sivo megleto gmo po snopu radijskih valov na slepo. Tako se n. pr. zgodi, da mu na poti po določenem snopu radijskih valov nadzorni uradnik po radiju ukaže, naj se takoj dvigne na višino 2000 metrov ter takoj sporoči, ko bo prekorčnil višino 1700 metrov in ponovno, ko bo dosegel 2000 metrov. Pilot ve le toliko, zakaj mora javiti, ko doseže višino 1700 metrov na tej višini drži urad za nadzorstvo prometa neke v zraku neko letalo, ki leti v nasprotni smeri ter mora trenutno letati sem ter tja, dokler se to letalo ne umakne s te višine.

Vsak letalec se v zraku prebija skozi sivo megleto gmo po snopu radijskih valov na slepo. Tako se n. pr. zgodi, da mu na poti po določenem snopu radijskih valov nadzorni uradnik po radiju ukaže, naj se takoj dvigne na višino 2000 metrov ter takoj sporoči, ko bo prekorčnil višino 1700 metrov in ponovno, ko bo dosegel 2000 metrov. Pilot ve le toliko, zakaj mora javiti, ko doseže višino 1700 metrov na tej višini drži urad za nadzorstvo prometa neke v zraku neko letalo, ki leti v nasprotni smeri ter mora trenutno letati sem ter tja, dokler se to letalo ne umakne s te višine.

Vsak letalec se v zraku prebija skozi sivo megleto gmo po snopu radijskih valov na slepo. Tako se n. pr. zgodi, da mu na poti po določenem snopu radijskih valov nadzorni uradnik po radiju ukaže, naj se takoj dvigne na višino 2000 metrov ter takoj sporoči, ko bo prekorčnil višino 1700 metrov in ponovno, ko bo dosegel 2000 metrov. Pilot ve le toliko, zakaj mora javiti, ko doseže višino 1700 metrov na tej višini drži urad za nadzorstvo prometa neke v zraku neko letalo, ki leti v nasprotni smeri ter mora trenutno letati sem ter tja, dokler se to letalo ne umakne s te višine.

Vsak letalec se v zraku prebija skozi sivo megleto gmo po snopu radijskih valov na slepo. Tako se n. pr. zgodi, da mu na poti po določenem snopu radijskih valov nadzorni uradnik po radiju ukaže, naj se takoj dvigne na višino 2000 metrov ter takoj sporoči, ko bo prekorčnil višino 1700 metrov in ponovno, ko bo dosegel 2000 metrov. Pilot ve le toliko, zakaj mora javiti, ko doseže višino 1700 metrov na tej višini drži urad za nadzorstvo prometa neke v zraku neko letalo, ki leti v nasprotni smeri ter mora trenutno letati sem ter tja, dokler se to letalo ne umakne s te višine.

Vsak letalec se v zraku prebija skozi sivo megleto gmo po snopu radijskih valov na slepo. Tako se n. pr. zgodi, da mu na poti po določenem snopu radijskih valov nadzorni uradnik po radiju ukaže, naj se takoj dvigne na višino 2000 metrov ter takoj sporoči, ko bo prekorčnil višino 1700 metrov in ponovno, ko bo dosegel 2000 metrov. Pilot ve le toliko, zakaj mora javiti, ko doseže višino 1700 metrov na tej višini drži urad za nadzorstvo prometa neke v zraku neko letalo, ki leti v nasprotni smeri ter mora trenutno letati sem ter tja, dokler se to letalo ne umakne s te višine.

Vsak letalec se v zraku prebija skozi sivo megleto gmo po snopu radijskih valov na slepo. Tako se n. pr. zgodi, da mu na poti po določenem snopu radijskih valov nadzorni uradnik po radiju ukaže, naj se takoj dvigne na višino 2000 metrov ter takoj sporoči, ko bo prekorčnil višino 1700 metrov in ponovno, ko bo dosegel 2000 metrov. Pilot ve le toliko, zakaj mora javiti, ko doseže višino 1700 metrov na tej višini drži urad za nadzorstvo prometa neke v zraku neko letalo, ki leti v nasprotni smeri ter mora trenutno letati sem ter tja, dokler se to letalo ne umakne s te višine.

Vsak letalec se v zraku prebija skozi sivo megleto gmo po snopu radijskih valov na slepo. Tako se n. pr. zgodi, da mu na poti po določenem snopu radijskih valov nadzorni uradnik po radiju ukaže, naj se takoj dvigne na višino 2000 metrov ter takoj sporoči, ko bo prekorčnil višino 1700 metrov in ponovno, ko bo dosegel 2000 metrov. Pilot ve le toliko, zakaj mora javiti, ko doseže višino 1700 metrov na tej višini drži urad za nadzorstvo prometa neke v zraku neko letalo, ki leti v nasprotni smeri ter mora trenutno letati sem ter tja, dokler se to letalo ne umakne s te višine.

Vsak letalec se v zraku prebija skozi sivo megleto gmo po snopu radijskih valov na slepo. Tako se n. pr. zgodi, da mu na poti po določenem snopu radijskih valov nadzorni uradnik po radiju ukaže, naj se takoj dvigne na višino 2000 metrov ter takoj sporoči, ko bo prekorčnil višino 1700 metrov in ponovno, ko bo dosegel 2000 metrov. Pilot ve le toliko, zakaj mora javiti, ko doseže višino 1700 metrov na tej višini drži urad za nadzorstvo prometa neke v zraku neko letalo, ki leti v nasprotni smeri ter mora trenutno letati sem ter tja, dokler se to letalo ne umakne s te višine.

Vsak letalec se v zraku prebija skozi sivo megleto gmo po snopu radijskih valov na slepo. Tako se n. pr. zgodi, da mu na poti po določenem snopu radijskih valov nadzorni uradnik po radiju ukaže, naj se takoj dvigne na višino 2000 metrov ter takoj sporoči, ko bo prekorčnil višino 1700 metrov in ponovno, ko bo dosegel 2000 metrov. Pilot ve le toliko, zakaj mora javiti, ko doseže višino 1700 metrov na tej višini drži urad za nadzorstvo prometa neke v zraku neko letalo, ki leti v nasprotni smeri ter mora trenutno letati sem ter tja, dokler se to letalo ne umakne s te višine.

Vsak letalec se v zraku prebija skozi sivo megleto gmo po snopu radijskih valov na slepo. Tako se n. pr. zgodi, da mu na poti po določenem snopu radijskih valov nadzorni uradnik po radiju ukaže, naj se takoj dvigne na višino 2000 metrov ter takoj sporoči, ko bo prekorčnil višino 1700 metrov in ponovno, ko bo dosegel 2000 metrov. Pilot ve le toliko, zakaj mora javiti, ko doseže višino 1700 metrov na tej višini drži urad za nadzorstvo prometa neke v zraku neko letalo, ki leti v nasprotni smeri ter mora trenutno letati sem ter tja, dokler se to letalo ne umakne s te višine.

Vsak letalec se v zraku prebija skozi sivo megleto gmo po snopu radijskih valov na slepo. Tako se n. pr. zgodi, da mu na poti po določenem snopu radijskih valov nadzorni uradnik po radiju ukaže, naj se takoj dvigne na višino 2000 metrov ter takoj sporoči, ko bo prekorčnil višino 1700 metrov in ponovno, ko bo dosegel 2000 metrov. Pilot ve le toliko, zakaj mora javiti, ko doseže višino 1700 metrov na tej višini drži urad za nadzorstvo prometa neke v zraku neko letalo, ki leti v nasprotni smeri ter mora trenutno letati sem ter tja, dokler se to letalo ne umakne s te višine.

Vsak letalec se v zraku prebija skozi sivo megleto gmo po snopu radijskih valov na slepo. Tako se n. pr. zgodi, da mu na poti po določenem snopu radijskih valov nadzorni uradnik po radiju ukaže, naj se takoj dvigne na višino 2000 metrov ter takoj sporoči, ko bo prekorčnil višino 1700 metrov in ponovno, ko bo dosegel 2000 metrov. Pilot ve le toliko, zakaj mora javiti, ko doseže višino 1700 metrov na tej višini drži urad za nadzorstvo prometa neke v zraku neko letalo, ki leti v nasprotni smeri ter mora trenutno letati sem ter tja, dokler se to letalo ne umakne s te višine.

Vsak letalec se v zraku prebija skozi sivo megleto gmo po snopu radijskih valov na slepo. Tako se n. pr. zgodi, da mu na poti po določenem snopu radijskih valov nadzorni uradnik po radiju ukaže, naj se takoj dvigne na višino 2000 metrov ter takoj sporoči, ko bo prekorčnil višino 1700 metrov in ponovno, ko bo dosegel 2000 metrov. Pilot ve le toliko, zakaj mora javiti, ko doseže višino 1700 metrov na tej višini drži urad za nadzorstvo prometa neke v zraku neko letalo, ki leti v nasprotni smeri ter mora trenutno letati sem ter tja, dokler se to letalo ne umakne s te višine.

Vsak letalec se v zraku prebija skozi sivo megleto gmo po snopu radijskih valov na slepo. Tako se n. pr. zgodi, da mu na poti po določenem snopu radijskih valov nadzorni uradnik po radiju ukaže, naj se takoj dvigne na višino 2000 metrov ter takoj sporoči, ko bo prekorčnil višino 1700 metrov in ponovno, ko bo dosegel 2000 metrov. Pilot ve le toliko, zakaj mora javiti, ko doseže višino 1700 metrov na tej višini drži urad za nadzorstvo prometa neke v zraku neko letalo, ki leti v nasprotni smeri ter mora trenutno letati sem ter tja, dokler se to letalo ne umakne s te višine.

Vsak letalec se v zraku prebija skozi sivo megleto gmo po snopu radijskih valov na slepo. Tako se n. pr. zgodi, da mu na poti po določenem snopu radijskih valov nadzorni uradnik po radiju ukaže, naj se takoj dvigne na višino 2000 metrov ter takoj sporoči, ko bo prekorčnil višino 1700 metrov in ponovno, ko bo dosegel 2000 metrov. Pilot ve le toliko, zakaj mora javiti, ko doseže višino 1700 metrov na tej višini drži urad za nadzorstvo prometa neke v zraku neko letalo, ki leti v nasprotni smeri ter mora trenutno letati sem ter tja, dokler se to letalo ne umakne s te višine.

Vsak letalec se v zraku prebija skozi sivo megleto gmo po snopu radijskih valov na slepo. Tako se n. pr. zgodi, da mu na poti po določenem snopu radijskih valov nadzorni uradnik po radiju ukaže, naj se takoj dvigne na višino 2000 metrov ter takoj sporoči, ko bo prekorčnil višino 1700 metrov in ponovno, ko bo dosegel 2000 metrov. Pilot ve le toliko, zakaj mora javiti, ko doseže višino 1700 metrov na tej višini drži urad za nadzorstvo prometa neke v zraku neko letalo, ki leti v nasprotni smeri ter mora trenutno letati sem ter tja, dokler se to letalo ne umakne s te višine.

Vsak letalec se v zraku prebija skozi sivo megleto gmo po snopu radijskih valov na slepo. Tako se n. pr. zgodi, da mu na poti po določenem snopu radijskih valov nadzorni uradnik po radiju ukaže, naj se takoj dvigne na višino 2000 metrov ter takoj sporoči, ko bo prekorčnil višino 1700 metrov in ponovno, ko bo dosegel 2000 metrov. Pilot ve le toliko, zakaj mora javiti, ko doseže višino 1700 metrov na tej višini drži urad za nadzorstvo prometa neke v zraku neko letalo, ki leti v nasprotni smeri ter mora trenutno letati sem ter tja, dokler se to letalo ne umakne s te višine.

Vsak letalec se v zraku prebija skozi sivo megleto gmo po snopu radijskih valov na slepo. Tako se n. pr. zgodi, da mu na poti po določenem snopu radijskih valov nadzorni uradnik po radiju ukaže, naj se takoj dvigne na višino 2000 metrov ter takoj sporoči, ko bo prekorčnil višino 1700 metrov in ponovno, ko bo dosegel 2000 metrov. Pilot ve le toliko, zakaj mora javiti, ko doseže višino 1700 metrov na tej višini drži urad za nadzorstvo prometa neke v zraku neko letalo, ki leti v nasprotni smeri ter mora trenutno letati sem ter tja, dokler se to letalo ne umakne s te višine.

Vsak letalec se v zraku prebija skozi sivo megleto gmo po snopu radijskih valov na slepo. Tako se n. pr. zgodi, da mu na poti po določenem snopu radijskih valov nadzorni uradnik po radiju ukaže, naj se takoj dvigne na višino 2000 metrov ter takoj sporoči, ko bo prekorčnil višino 1700 metrov in ponovno, ko bo dosegel 2000 metrov. Pilot ve le toliko, zakaj mora javiti, ko doseže višino 1700 metrov na tej višini drži urad za nadzorstvo prometa neke v zraku neko letalo, ki leti v nasprotni smeri ter mora trenutno letati sem ter tja, dokler se to letalo ne umakne s te višine.

Vsak letalec se v zraku prebija skozi sivo megleto gmo po snopu radijskih valov na slepo. Tako se n. pr. zgodi, da mu na poti po določenem snopu radijskih valov nadzorni uradnik po radiju ukaže, naj se takoj dvigne na višino 2000 metrov ter takoj sporoči, ko bo prekorčnil višino 1700 metrov in ponovno, ko bo dosegel 2000 metrov. Pilot ve le toliko, zakaj mora javiti, ko doseže višino 1700 metrov na tej višini drži urad za nadzorstvo prometa neke v zraku neko letalo, ki leti v nasprotni smeri ter mora trenutno letati sem ter tja, dokler se to letalo ne umakne s te višine.

Vsak letalec se v zraku prebija skozi sivo megleto gmo po snopu radijskih valov na slepo. Tako se n. pr. zgodi, da mu na poti po določenem snopu radijskih valov nadzorni uradnik po radiju ukaže, naj se takoj dvigne na višino 2000 metrov ter takoj sporoči, ko bo prekorčnil višino 1700 metrov in ponovno, ko bo dosegel 2000 metrov. Pilot ve le toliko, zakaj mora javiti, ko doseže višino 1700 metrov na tej višini drži urad za nadzorstvo prometa neke v zraku neko letalo, ki leti v nasprotni smeri ter mora trenutno letati sem ter tja, dokler se to letalo ne umakne s te višine.

Vsak letalec se v zraku prebija skozi sivo megleto gmo po snopu radijskih valov na slepo. Tako se n. pr. zgodi, da mu na poti po določenem snopu radijskih valov nadzorni uradnik po radiju ukaže, naj se takoj dvigne na višino 2000 metrov ter takoj sporoči, ko bo prekorčnil višino 1700 metrov in ponovno, ko bo dosegel 2000 metrov. Pilot ve le toliko, zakaj mora javiti, ko doseže višino 1700 metrov na tej višini drži urad za nadzorstvo prometa neke v zraku neko letalo, ki leti v nasprotni smeri ter mora trenutno letati sem ter tja, dokler se to letalo ne umakne s te višine.

Vsak letalec se v zraku prebija skozi sivo megleto gmo po snopu radijskih valov na slepo. Tako se n. pr. zgodi, da mu na poti po določenem snopu radijskih valov nadzorni uradnik po radiju ukaže, naj se takoj dvigne na višino 2000 metrov ter takoj sporoči, ko bo prekorčnil višino 1700 metrov in ponovno, ko bo dosegel 2000 metrov. Pilot ve le toliko, zakaj mora javiti, ko doseže višino 1700 metrov na tej višini drži urad za nadzorstvo prometa neke v zraku neko letalo, ki leti v nasprotni smeri ter mora trenutno letati sem ter tja, dokler se to letalo ne umakne s te višine.

Vsak letalec se v zraku prebija skozi sivo megleto gmo po snopu radijskih valov na slepo. Tako se n. pr. zgodi, da mu na poti po določenem snopu radijskih valov nadzorni uradnik po radiju ukaže, naj se takoj dvigne na višino 2000 metrov ter takoj sporoči, ko bo prekorčnil višino 1700 metrov in ponovno, ko bo dosegel 2000 metrov. Pilot ve le toliko, zakaj mora javiti, ko doseže višino 1700 metrov na tej višini drži urad za nadzorstvo prometa neke v zraku neko letalo, ki leti v nasprotni smeri ter mora trenutno letati sem ter tja, dokler se to letalo ne umakne s te višine.

Vsak letalec se v zraku prebija skozi sivo megleto gmo po snopu radijskih valov na slepo. Tako se n. pr. zgodi, da mu na poti po določenem snopu radijskih valov nadzorni uradnik po radiju ukaže, naj se takoj dvigne na višino 2000 metrov ter takoj sporoči, ko bo prekorčnil višino 1700 metrov in ponovno, ko bo dosegel 2000 metrov. Pilot ve le toliko, zakaj mora javiti, ko doseže višino 1700 metrov na tej višini drži urad za nadzorstvo prometa neke v zraku neko letalo, ki leti v nasprotni smeri ter mora trenutno letati sem ter tja, dokler se to letalo ne umakne s te višine.

Vsak letalec se v zraku prebija skozi sivo megleto gmo po snopu radijskih valov na slepo. Tako se n. pr. zgodi, da mu na poti po določenem snopu radijskih valov nadzorni uradnik po radiju ukaže, naj se takoj dvigne na višino 2000 metrov ter takoj sporoči, ko bo prekorčnil višino 1700 metrov in ponovno, ko bo dosegel 2000 metrov. Pilot ve le toliko, zakaj mora javiti, ko doseže višino 1700 metrov na tej višini drži urad za nadzorstvo prometa neke v zraku neko letalo, ki leti v nasprotni smeri ter mora trenutno letati sem ter tja, dokler se to letalo ne umakne s te višine.

Vsak letalec se v zraku prebija skozi sivo megleto gmo po snopu radijskih valov na slepo. Tako se n. pr. zgodi, da mu na poti po določenem snopu radijskih valov nadzorni uradnik po radiju ukaže, naj se takoj dvigne na višino 2000 metrov ter takoj sporoči, ko bo prekorčnil višino 1700 metrov in ponovno, ko bo dosegel 2000 metrov. Pilot ve le toliko, zakaj mora javiti, ko doseže višino 1700 metrov na tej višini drži urad za nadzorstvo prometa neke v zraku neko letalo, ki leti v nasprotni smeri ter mora trenutno letati sem ter tja, dokler se to letalo ne umakne s te višine.

Vsak letalec se v zraku prebija skozi sivo megleto gmo po snopu radijskih valov na slepo. Tako se n. pr. zgodi, da mu na poti po določenem snopu radijskih valov nadzorni uradnik po radiju ukaže, naj se takoj dvigne na višino 2000 metrov ter takoj sporoči, ko bo prekorčnil višino 1700 metrov in ponovno, ko bo dosegel 2000 metrov. Pilot ve le toliko, zakaj mora javiti, ko doseže višino 1700 metrov na tej višini drži urad za nadzorstvo prometa neke v zraku neko letalo, ki leti v nasprotni smeri ter mora trenutno letati sem ter tja, dokler se to letalo ne umakne s te višine.

Vsak letalec se v zraku prebija skozi sivo megleto gmo po snopu radijskih valov na slepo. Tako se n. pr. zgodi, da mu na poti po določenem snopu radijskih valov nadzorni uradnik po radiju ukaže, naj se takoj dvigne na višino 2000 metrov ter takoj sporoči, ko bo prekorčnil višino 1700 metrov in ponovno, ko bo dosegel 2000 metrov. Pilot ve le toliko, zakaj mora javiti, ko doseže višino 1700 metrov na tej višini drži urad za nadzorstvo prometa neke v zraku neko letalo, ki leti v nasprotni smeri ter mora trenutno letati sem ter tja, dokler se to letalo ne umakne s te višine.

Takšen je ustroj, po katerem se danes ravna letala v slabem vremenu. Ustroj je varen, toda preprečuje, da bi prosto uporabljali ozračje.

Toda pojavljajo se še nove težave. Do nedavna so uporabljali za zasebni promet predvsem letala, ki so imela približno enako hitrost. Toda zdaj prihaja v promet vedno več novih letal, hitrejših potniških, počasnejših tovornih in silno hitrih zračnih. Kako bodo uredili promet, ko bodo hitrejša prehitela počasnejša? V slabem vremenu in pri letenju na slepo je ozračje že danes polno. Letalski promet pa stalno narašča.

Takšen je ustroj, po katerem se danes ravna letala v slabem vremenu. Ustroj je varen, toda preprečuje, da bi prosto uporabljali ozračje.

Toda pojavljajo se še nove težave. Do nedavna so uporabljali za zasebni promet predvsem letala, ki so imela približno enako hitrost. Toda zdaj prihaja v promet vedno več novih letal, hitrejših potniških, počasnejših tovornih in silno hitrih zračnih. Kako bodo uredili promet, ko bodo hitrejša prehitela počasnejša? V slabem vremenu in pri letenju na slepo je ozračje že danes polno. Letalski promet pa stalno narašča.

Takšen je ustroj, po katerem se danes ravna letala v slabem vremenu. Ustroj je varen, toda preprečuje, da bi prosto uporabljali ozračje.

Toda pojavljajo se še nove težave. Do nedavna so uporabljali za zasebni promet predvsem letala, ki so imela približno enako hitrost. Toda zdaj prihaja v promet vedno več novih letal, hitrejših potniških, počasnejših tovornih in silno hitrih zračnih. Kako bodo uredili promet, ko bodo hitrejša prehitela počasnejša? V slabem vremenu in pri letenju na slepo je ozračje že danes polno. Letalski promet pa stalno narašča.

Takšen je ustroj, po katerem se danes ravna letala v slabem vremenu. Ustroj je varen, toda preprečuje, da bi prosto uporabljali ozračje.

Toda pojavljajo se še nove težave. Do nedavna so uporabljali za zasebni promet predvsem letala, ki so imela približno enako hitrost. Toda zdaj prihaja v promet vedno več novih letal, hitrejših potniških, počasnejših tovornih in silno hitrih zračnih. Kako bodo uredili promet, ko bodo hitrejša prehitela počasnejša? V slabem vremenu in pri letenju na slepo je ozračje že danes polno. Letalski promet

SVOBODNO OZEMLJE TRSTA

Začasni statut

(Nadaljevanje s str. 1)

Začasni statut bo instrument za začasni režim Svobodnega ozemlja od časa, ko bo stopila v veljavo mirovna pogodba, pa do tistega časa, ko bo Varnostni svet dočel, da stopi na njegovo mesto stalni statut.

Člen 1 začasnega statuta pravi, naj guverner nastopi službo na Svobodnem ozemlju po možnosti čimprej, ko bo mirovna pogodba stopila v veljavo. Dokler ne bo guverner nastopil službe, bodo Svobodno ozemlje in svojih področjih še nadalje upravljala zavezniška vojska po veljavni.

Ko bo guverner nastopil službo, bo po oblažen, da bo po posvetovanju z vlada Italije in Jugoslavije izbral začasni vladni svet, ki mora biti sestavljen iz oseb, katere imajo domile na Svobodnem ozemlju.

Javna varnost in policija
Začasni statut pravi, da bo prva skrb guvernerja zagotavljati vzdrževanje javnega reda in varnosti. Guverner bo imenoval — na začasni osnovi — ravnatelja javne varnosti, ki bo reorganiziral ter upravljal policijsko silo in varnostno službo.

Oborožene sile
Člen 5 začasnega statuta določa, da od dneva, ko bo stopila v veljavo mirovna pogodba, čete, ki so na Svobodnem ozemlju, ne bodo imele imeti več kot 500 moč za Združeno kraljestvo, 5000 moč za Združeno državo in 5000 moč za Italijansko kraljestvo.

Stalni statut

Stalni statut ima 38 členov in bo stopil v veljavo na dan, ki ga bo določil Varnostni svet.

Stalni statut pravi v svojih prvih členih, da bo za nedotakljivost in neodvisnost Svobodnega ozemlja jamčil Varnostni svet. Svobodno ozemlje bo demilitarizirano in proglašeno za nevtrino. Njegova ustava mora zagotavljati vsem osebam v pristojnosti ozemlja upravljanje človeških pravic in osnovnih svobod.

Državljanstvo
O novem državljanstvu govori člen 6. Ta člen določa, da bodo postali prvotni državljani Svobodnega ozemlja italijanski državljani, ki so imeli 10. junija 1940 domile na področjih, ki leži v mejah Svobodnega ozemlja, ter njihovi otroci, ki so bili rojeni po tem datumu. Ko bodo postali državljani Svobodnega ozemlja, bodo izgubili italijansko državljanstvo.

Vendar pa bodo vse te osebe, če so stare nad 18 let, ali poročene osebe, naj so stare več ali manj kot 18 let, katerih običajni jezik je italijanski, upravičeni do državljanstva Svobodnega ozemlja v šestih mesecih od tistega, ko bo stopila v veljavo ustava. Oseba, ki ne bo obsegala opcije tudi za feno.

Tisti, ki se bodo poslužili opcije, morajo zapustiti Svobodno ozemlje in oditi v Italijo v enem letu od dne, ko so oprijeli.

Uradni jezik
Na Svobodnem ozemlju bosta dva uradna jezika, italijanski in slovenski. Ustava bo določila, ali naj se kot tretji uradni jezik uporablja hrvaški.

Ustava
Ustava Svobodnega ozemlja mora biti sestavljena v skladu z določbami začasnega statuta.

Mednarodna komisija
Po členu 21 bo ustanovljena mednarodna komisija za prosto luko, ki jo bodo sestavljali en zastopnik Svobodnega ozemlja in en zastopnik naslednjih držav: Francija, Velika Britanija, Sovjetska zveza, Združene države, Jugoslavija, Češka, Poljska, Italija, Avstrija in Madžarska. Zastopnik Svobodnega ozemlja bo predsednik komisije. Komisija bo imela sedež v prosti luki, ki jo bo med delovanje izločila iz krajevne jurisdikcije. Komisija bo imela pravico obravnavati vse zadeve glede proste luke in glede tehničnih strani tranzita med prosti luko in državami, katerim prosta luka služi. Stalno komisije bodo sporili prizadevanja, da Svobodno ozemlje ali ravnatelj proste luke ter bodo taka priporočila upoštevali.

Zadnji člen statuta o prosti luki obravnava spore, ki bi nastali iz mednarodne komisije.

Vinko Beličič
Bilo je to milo v njegovem objemu.

„Kaj vam bom mogla dati jaz, gospod, tako mlada in neolana, česar vam druge niso moge dati?“

„Kunika, dala mi boš jasno slovo, demajstirni let — predstave, dehtenje, ki je zaključilo gube na mojem čelu.“

Prijubil jo je, kakor bi poljubljaj jasminov cvet, in je čutil, kako mu je deklica predana do zadnjega srčnega utripa. V žilah mu je zagorel sladak občutek. Tedaj je visoko v Maturovi steni zavričalo.

„Kunika, vrnila se počasi!“

moškarskimi načeli in sprejeta z dvetretjinsko večino oddanih glasov v ustavodajni zbornici. Guverner pa mora zbrati vsako določilo ustave, da bi stopilo v veljavo.

Guverner
Guverner, ki ga imenuje Varnostni svet po posvetovanju z Italijo in Jugoslavijo, ne sme biti državljan Jugoslavije, Italije ali Svobodnega ozemlja. Imenovan bo za pet let in more biti ponovno imenovan. Plačo in določi mu bodo dajali Združeni narodi.

Zakonodajna oblast
Zakonodajna oblast bo izvajala ljudska zbornica, ki jo sestavljajo iz enega samega doma, katerega bodo izvolili na osnovi proporcionalnega zastopstva državljani obeh spolov Svobodnega ozemlja. Volitve bodo izvedene na osnovi splošnega, enakopravnega, neposrednega in tajnega glasovanja.

Izvršna oblast
Izvršna oblast bo izvajal vladni svet, ki ga bo postavila ljudska zbornica in bo odgovoren zbornici.

Uvedba zakonov
Vse člene govori o uvedbi zakonov in zlasti o posebnih polnomočjih guvernerja, ki sme suspendirati objavo zakonov. Vse zakone je treba predložiti guvernerju, ki jih mora v desetih dneh vrnil z izjavo, če misli, da nasprotujejo statutu. Če zbornica ne bo umaknila zakonov, ki jih je vrnil guverner, ali jih popravi, bo guverner to zadevo sporočil Varnostnemu svetu. Taki zakoni bodo potem objavljeni le po navodilu Varnostnega sveta.

Posebna guvernerjeva polnomočja
V posebnih okoliščinah more guverner sam izdati ali odrediti izjavo.

Tržaška prosta luka

Del pogodbe, ki obravnava tržaško prosto luko, ima obliko dodatka ter vsebuje 26 členov.

Ta dodatek določa, da bo na Svobodnem tržaškem ozemlju prosta carinska luka in da mora blago, ki bo šlo skozi prosto tržaško luko, uživati svobodo tranzita.

Tu je države nimajo nikake jurisdikcije
Člen 3 izrecno določa, da je ustanavljanje posebnih področij v prosti luki pod izključno jurisdikcijo katere države neodtujljivo s statutom Svobodnega ozemlja in proste luke. Statut proste luke tudi določa, da bodo zakoni in uredbi, ki so v veljavi na Svobodnem ozemlju, veljale za osebe in imovina v mejah proste luke in oblasti, ki bodo odgovorne za njih izvajanje na Svobodnem ozemlju, bodo izvajale svoje funkcije tudi v mejah proste luke.

Ravnatelj proste luke
Upav proste luke ki bo vodil ravnatelj proste luke ki jo bo predstavljala Guverner Svobodnega tržaškega ozemlja bo imenoval ravnatelj izmed kandidatov, ki mu bodo predloženi, po posvetovanju z vladi Italije in Jugoslavije ali Italije.

Mednarodna komisija
Po členu 21 bo ustanovljena mednarodna komisija za prosto luko, ki jo bodo sestavljali en zastopnik Svobodnega ozemlja in en zastopnik naslednjih držav: Francija, Velika Britanija, Sovjetska zveza, Združene države, Jugoslavija, Češka, Poljska, Italija, Avstrija in Madžarska. Zastopnik Svobodnega ozemlja bo predsednik komisije. Komisija bo imela sedež v prosti luki, ki jo bo med delovanje izločila iz krajevne jurisdikcije. Komisija bo imela pravico obravnavati vse zadeve glede proste luke in glede tehničnih strani tranzita med prosti luko in državami, katerim prosta luka služi. Stalno komisije bodo sporili prizadevanja, da Svobodno ozemlje ali ravnatelj proste luke ter bodo taka priporočila upoštevali.

Zadnji člen statuta o prosti luki
Zadnji člen statuta o prosti luki obravnava spore, ki bi nastali iz mednarodne komisije.

VINKO BELIČIČ

ZELENICA POD KRNOM

Bilo je to milo v njegovem objemu.

„Kaj vam bom mogla dati jaz, gospod, tako mlada in neolana, česar vam druge niso moge dati?“

„Kunika, dala mi boš jasno slovo, demajstirni let — predstave, dehtenje, ki je zaključilo gube na mojem čelu.“

Prijubil jo je, kakor bi poljubljaj jasminov cvet, in je čutil, kako mu je deklica predana do zadnjega srčnega utripa. V žilah mu je zagorel sladak občutek. Tedaj je visoko v Maturovi steni zavričalo.

„Kunika, vrnila se počasi!“

Božič, skrivno za Mijo, je čezlajal Krm, Stol in borjanske grbine; vse pa je bila v sneni in brežni tam naokoli pobeljena s snegom. Kopriva po vsej dolini, poti pokrite s prahom. Sredi med njivami je takel močvirski potok, ki se kadil. Po

vedbo primernih ukrepov in more sam prevzeti nadzorstvo nad varnostno službo. Guverner mora tako ukrepe takoj sporočiti Varnostnemu svetu, medtem ko more ljudska zbornica vložiti na Varnostni svet petico glede vsakega goriloplasnega guvernerjevega polnomočja.

Ravnatelj javne varnostne službe
Ravnatelj javne varnostne službe bo izbral guverner iz seznama kandidatov, katerega mu bo predložil vladni svet. Po posvetovanju z vladi Italije in Jugoslavije, ne sme biti državljan Jugoslavije, Italije ali Svobodnega ozemlja. Imenovan bo za pet let in more biti ponovno imenovan. Plačo in določi mu bodo dajali Združeni narodi.

Policijska sila
Svobodno ozemlje bo pooblašeno vzdrževati policijsko silo in varnostno službo. Člane policije in varnostne službe bo imenoval ravnatelj za javno varnostno službo, ki jih bo lahko tudi odpustil.

Denarni sistem
Člen 30 statuta pravi, da bo imelo Svobodno ozemlje svoj denarni sistem.

Registriranje ladij
Člen 33 razpravlja o registriranju ladij. Ustanovljen bo register za registriranje parnikov in drugih ladij, ki so last vlade Svobodnega ozemlja ali oseb in organizacij z domilem na Svobodnem ozemlju.

Svobodno ozemlje bo ustanovilo posebne pomorske registre za črko-slovaske in švicarske ladje, kakor tudi za madžarske in avstrijske ladje.

Tržaška prosta luka

Del pogodbe, ki obravnava tržaško prosto luko, ima obliko dodatka ter vsebuje 26 členov.

Ta dodatek določa, da bo na Svobodnem tržaškem ozemlju prosta carinska luka in da mora blago, ki bo šlo skozi prosto tržaško luko, uživati svobodo tranzita.

DANES KRF?

London, 17. februarja. Možno je, da se bo Varnostni svet danes sestel, da bo preučil britanski protest proti Albaniji zaradi položev min v Krškem prelivu.

Priložba Moskve zaradi Achesonove izjave „Surova, obrekovalna in sovražna“

LONDON, 17. februarja. — Moskovski radio je v soboto zvečer poročal, da je sovjetski zunanji minister Molotov izrazil ameriškem veleposlaniku v Moskvi noto, v kateri protestira proti nedavni izjavi, katero je podal o zunanji politiki Sovjetske zveze v ameriškem senatu namestnik ameriškega zunanjega ministra Acheson.

„Tasa“ javlja, da je senator McKellar 10. februarja v ameriškem senatu med razpravljanjem o Lillenthalovem imenovanju za predsednika odbora za atomsko silo naslovil na namestnika ameriškega zunanjega ministra Deana Achesona naslednje vprašanje:

„Ali niste mnenja, da bi Sovjetska zveza zadržala ostane Evropa in sveta, če bi bila v posesti atomske bombe?“

V odgovor na ta težki napad na Sovjetsko zvezo — pravi „Tasa“ — je državni podtajnik Acheson izjavil: „Politika Sovjetske zveze je istostan napadalna in ekspanzionistična.“

Kronika tega zasedanja v senatu so skupaj z zgoraj omenjeno Achesonovo izjavo 11. februarja objavili nekateri ameriški listi, kakor „Washington Post“, „New York Herald Tribune“ in ostali ter tudi agencija „United Press“.

Dne 14. februarja je sovjetski zunanji minister predal ameriško veleposlaniku v Moskvi Smithu noto, v kateri omenja, da obramba sovjetske vlade pozornost ameriške vlade na Achesonovo nepravilno ravnanje, ki si je kljub svojem uradnemu položaju dovolil izreči v senatu izjavo eurovega,

ker hočem biti svobodni človek. Svobodni človek! Ali je kaj lepšega v vsem božjem stvarstvu? Ali je na tem svetu kaj, kar je bolj vredno trpljenja nego delo za izboljšanje svobodnega človeka?“

Ne razmišljati, Cotar! Ne razmišljati! Samo živel ne razmišlja, ker je pač žival. Zakaj moram biti jaz tu in morajo moji biti tam, ko pa boja stopata do loka, da moramo zvesti skupaj in si pomagati do smrti? Za čeno svobodnega človeka! Ob vsej grenkobi, ki me je v njo trilo življenje, sem se napil svobode ko sladkega mleka. Kdor pa jo je enkrat okusil, se ji ne bo odpovedal do zadnjega diha!“

Ob tej vsepremagajoči zavesti se mi je zjajal obraz. Skozil okno je bilo videti Krm v rdečem alaju. Harmonika ni več igrala. Govorje se spodaj je postajalo glasnejše. Bi je tih večer. Zaledeneli studenci so molčali med mladimi jelkic. Smrekovi gajsi so anivali. Toda nekega dne bo spokal led, voda bo zažuborela pod bratčin sijajem in smerejo bo zadisalo: svoboda pomla! to ozivila slaherno stvar...“

Došlo so po šupah in podružnih odzvih v dolini. Spodaj so vnovali

mi zvezdasti posuto svetločino nebo ga je iztrgalo vsem zemskemu občutku. Visoko na razvezetjem nebu se je njegova duša arečevala z najlepšimi spomini. Bliznji in daljnji zvonovali so ubirali skrivnostno harfo, razpeto med nebom in zemljo. „Sveta božična noč, razjasma mi pot, da bom vedel, kam naj grem in kod.“ Je šepetal krčevito. „Veš, kam ti je iti in kod, mu je odgovarjalo srce, esmo volje je treba, da ne kreneš s težke poti, ki si jo spoznal za pravo!“

Zdaj je telesno sploščil letal v mehki pastelji, mizal in miroval. Harmonika je godla, kakor bi južni veter pihal čez sadovnjake. „Kaj je z vami to uro, ljubljani moji tam z doli za belimi planinami? Objel bi vas in stisnil k prsim s temi svojimi splošnimi rokami, poljubljaj bi vam laze, in z vašimi rokami, bi otiral srce svojih oči. Sedeli bi v zakurjeni sobi in bi molčali, zakaj v tiskini bi najbliže čutili, kako smo srečni, kako smo blagoslovljeni.“

Custvo amote ga je stiskalo v grlu. Premagoval ga je z uporom svoje duše.

Došlo so po šupah in podružnih odzvih v dolini. Spodaj so vnovali

mi zvezdasti posuto svetločino nebo ga je iztrgalo vsem zemskemu občutku. Visoko na razvezetjem nebu se je njegova duša arečevala z najlepšimi spomini. Bliznji in daljnji zvonovali so ubirali skrivnostno harfo, razpeto med nebom in zemljo. „Sveta božična noč, razjasma mi pot, da bom vedel, kam naj grem in kod.“ Je šepetal krčevito. „Veš, kam ti je iti in kod, mu je odgovarjalo srce, esmo volje je treba, da ne kreneš s težke poti, ki si jo spoznal za pravo!“

Zdaj je telesno sploščil letal v mehki pastelji, mizal in miroval. Harmonika je godla, kakor bi južni veter pihal čez sadovnjake. „Kaj je z vami to uro, ljubljani moji tam z doli za belimi planinami? Objel bi vas in stisnil k prsim s temi svojimi splošnimi rokami, poljubljaj bi vam laze, in z vašimi rokami, bi otiral srce svojih oči. Sedeli bi v zakurjeni sobi in bi molčali, zakaj v tiskini bi najbliže čutili, kako smo srečni, kako smo blagoslovljeni.“

KULTURA

OCENA NOVIH KNJIG ARITMETIKA ZA NIŽJE SREDNJE SOLE

V začetku tega leta je naša tuda „Aritmetika za nižje srednje sole“, ki jo je sestavil profesor Vinko Vouk. Knjigo je rodila nujna potreba, saj so se morali dijaki do tedaj učiti matematike brez vsakeih učenjskih pripomočkov, ali pa uporabljati knjige v italijanskem učenjskem jeziku.

Avtor obravnava tuarino v obsegu veljavnih predpisov za nižje srednje sole in podaja mnogo praktičnih primerov, na podlagi katerih se bodo dijaki mnogo lažje poglobili v matematične probleme ter si pridobili najsopretnejše znanje za praktično računanje. Pa ne samo dijaki, tudi učitelji do knjige dobro služijo, ker uporabljajo avtor pri obravnavanju posameznih matematičnih vprašanj najnovejši in hkratu naj enostavnejši način, kako čim preprosteje in čim nazorneje razložiti mladim vprašanja, ki so na prvi pogled zamotana in težko razumljiva. Zato moramo vsekar biti avtorju hvaležni za trud, ZVU pa za uveljavitev, da je dala sredstva za natis.

Pri pregledu knjige, ki jo je tiskala tiskarna L. Luketič v Gorici in je tiskana v dobrem papirju ter ima lepe črke in prikladno obliko, tudi človek vtis, da je nastala v izrednih razmerah in v zelo kratkem času. To tudi opravičuje nekaj stvarnih pogrškov in tiskanih napak, ki jih sicer v rednih razmerah učne knjige ne sme imeti. Zato avtorju priporočamo, da za primer nove izdaje knjigo natančno pregleda, prebrani navojuje primere in ublaži nekatere prehode in ne dovolj utemeljene prehode od lažje snovi na težjo. Vse to bo avtorju kar lahko storiti, če bo imel priroke in čas za natančne korekture.

Tiskarna je knjigo lepo opremila. Posamezna poglavja so pregledno urejena tako, da aritmetika gotovo spada med najlepše slovenske učne knjige, kar jih je izšlo v preteklem letu.

L. S.

JUL. KRAJINA

Avstrijski trgovinski ZASTOPNIKI V TRSTU

Trst, 17. februarja. — Šest zastopnikov avstrijske trgovine je nedavno prislopo v Trst za preučevanje vzpostavitve trgovinskih odnosov med Trstom in Avstrijo.

Člani delegacije so: C. A. Bobles, namestnik nadzorstvenega urada za avstrijsko zunanjo trgovino; G. Fürstenburg in dr. R. Leitner, člani Zvezne trgovinske zbornice; dr. W. Rauscher in dr. Smetana, člani avstrijskih državnih železnice in dr. A. Weisel.

opravičeno kritizirati. Sovjetske zahteve po ozemljih v vsem svetu z gotovostjo dokazuje, da je to, kar je Acheson dejal resnično.

Poročilo senatnega odbora pa kaže, da je Acheson, katerega je 10. februarja zaslišal odbor, izjavil, da meni, da izvršuje Sovjetska zveza prevladujoči vpliv v državah, kakor so Rumunija, Poljska, Češkoslovaška in Jugoslavija.

Ko so ga vprašali, ali ni mnenja, da bi se Sovjetska zveza, če bi razpolagala z atomsko bombo, polastila ne le ostanka Evrope, temveč močede tudi vsega ostalega sveta, pa je Acheson odgovoril: „Nisem mnenja, da se da odgovoriti na vprašanje, stavljeno v takih oblikah. Popolnoma pa se zavedam dejstva, da je sovjetska politika napadalna in ekspanzionistična. Menim, da je eden izmed glavnih naporov Združenih držav tudi ta, da najdejo sredstva za rešitev problemov tekočnega značaja. Če bo mogoče najti takina sredstva in sporočimo, obstoji upanje, da ne bo prišlo do sporov in spopadov velikega obsega, v nasprotnem primeru pa sem mnenja, da je položaj zelo resen.“

— Jugoslovanski zastopnik v zavezniški nadzorstveni komisiji za Italijo Smolčič se je poslovil od italijanskih oblasti in se bo vrnil v Jugoslavijo.

— Republikanski glavni stan na Javni je izdal ukaz za prenehanje ognja.

— Bivši predsednik Združenih držav Hoover je prislopo v Rim, kjer bo sprejel tudi papirje.

— Sredi marca bosta v Evropo, hkrati v živalske kreme, odpotujeta ameriški poljedelski ministar Anderson in trgovinski minister Harriman.

— Za podpredsednika sovjetskega ministrstva sveta je bil imenovan podpredsednik sovjetske uprave v Nemčiji Sabarov.

Dodaj, da Acheson ni dejal prav ničesar, kar bi bilo mogoče

ker hočem biti svobodni človek. Svobodni človek! Ali je kaj lepšega v vsem božjem stvarstvu? Ali je na tem svetu kaj, kar je bolj vredno trpljenja nego delo za izboljšanje svobodnega človeka?“

Ne razmišljati, Cotar! Ne razmišljati! Samo živel ne razmišlja, ker je pač žival. Zakaj moram biti jaz tu in morajo moji biti tam, ko pa boja stopata do loka, da moramo zvesti skupaj in si pomagati do smrti? Za čeno svobodnega človeka! Ob vsej grenkobi, ki me je v njo trilo življenje, sem se napil svobode ko sladkega mleka. Kdor pa jo je enkrat okusil, se ji ne bo odpovedal do zadnjega diha!“

Ob tej vsepremagajoči zavesti se mi je zjajal obraz. Skozil okno je bilo videti Krm v rdečem alaju. Harmonika ni več igrala. Govorje se spodaj je postajalo glasnejše. Bi je tih večer. Zaledeneli studenci so molčali med mladimi jelkic. Smrekovi gajsi so anivali. Toda nekega dne bo spokal led, voda bo zažuborela pod bratčin sijajem in smerejo bo zadisalo: svoboda pomla! to ozivila slaherno stvar...“

Došlo so po šupah in podružnih odzvih v dolini. Spodaj so vnovali

mi zvezdasti posuto svetločino nebo ga je iztrgalo vsem zemskemu občutku. Visoko na razvezetjem nebu se je njegova duša arečevala z najlepšimi spomini. Bliznji in daljnji zvonovali so ubirali skrivnostno harfo, razpeto med nebom in zemljo. „Sveta božična noč, razjasma mi pot, da bom vedel, kam naj grem in kod.“ Je šepetal krčevito. „Veš, kam ti je iti in kod, mu je odgovarjalo srce, esmo volje je treba, da ne kreneš s težke poti, ki si jo spoznal za pravo!“

Zdaj je telesno sploščil letal v mehki pastelji, mizal in miroval. Harmonika je godla, kakor bi južni veter pihal čez sadovnjake. „Kaj je z vami to uro, ljubljani moji tam z doli za belimi planinami? Objel bi vas in stisnil k prsim s temi svojimi splošnimi rokami, poljubljaj bi vam laze, in z vašimi rokami, bi otiral srce svojih oči. Sedeli bi v zakurjeni sobi in bi molčali, zakaj v tiskini bi najbliže čutili, kako smo srečni, kako smo blagoslovljeni.“

Custvo amote ga je stiskalo v grlu. Premagoval ga je z uporom svoje duše.

Došlo so po šupah in podružnih odzvih v dolini. Spodaj so vnovali

mi zvezdasti posuto svetločino nebo ga je iztrgalo vsem zemskemu občutku. Visoko na razvezetjem nebu se je njegova duša arečevala z najlepšimi spomini. Bliznji in daljnji zvonovali so ubirali skrivnostno harfo, razpeto med nebom in zemljo. „Sveta božična noč, razjasma mi pot, da bom vedel, kam naj grem in kod.“ Je šepetal krčevito. „Veš, kam ti je iti in kod, mu je odgovarjalo srce, esmo volje je treba, da ne kreneš s težke poti, ki si jo spoznal za pravo!“

RAZSTAVA V ZAVEZNIŠKI CITALNICI

„Bitka za zdravje“

V petek je bila v zavezniški citalnici v ulici Trento 2 pod pokroviteljstvom AISA otvoritev razstave pod naslovom „Bitka za zdravje“. Razstava je odprta vsak dan od 10. do 13. ure ter od 16. do 21. ure.

Cepiva je razstava namenjena predvsem laikom, je vendar vredna tudi pozornosti zdravnikov. Na razstavi vidimo fotografije, skice, natšte in tabele, ki so pripravljene tudi tak način, da jih razumejo tudi ljudje, ki imajo le malo ali po pravni zdravniškega znanja. Razstava se bavi z otroškimi skrbstvom, prehrano, z različnimi posebnimi boleznimi, kot tuberkulozo, davico in spolnimi boleznimi.

Vsako bolezen so na razstavi razdelili na več delov, ki prikazujejo vzroke, znake in zdravljenje. Posebej je naznačeno ravnanje pri takih boleznih, ki jih je mogoče preprečiti s cepitvami, na primer črne kuge, tifusa itd. Eden izmed predmetov, s katerim se razstava se posebej bavi, je visoka otroška umrljivost na Balkanu in v Italiji, kjer 10 do 20 odstotkov otrok umre v rani mladosti.

UKINITEV VLAKA
Od večera je ukinjen potniški vlak, ki odhaja iz Trsta v Udine in ki prihaja na Goricko glavni kolodvor ob 8.33 z odhodom ob 8.26.

JUL. KRAJINA

Avstrijski trgovinski ZASTOPNIKI V TRSTU

Trst, 17. februarja. — Šest zastopnikov avstrijske trgovine je nedavno prislopo v Trst za preučevanje vzpostavitve trgovinskih odnosov med Trstom in Avstrijo.

Člani delegacije so: C. A. Bobles, namestnik nadzorstvenega urada za avstrijsko zunanjo trgovino; G. Fürstenburg in dr. R. Leitner, člani Zvezne trgovinske zbornice; dr. W. Rauscher in dr. Smetana, člani avstrijskih državnih železnice in dr. A. Weisel.

opravičeno kritizirati. Sovjetske zahteve po ozemljih v vsem svetu z gotovostjo dokazuje, da je to, kar je Acheson dejal resnično.

Poročilo senatnega odbora pa kaže, da je Acheson, katerega je 10. februarja zaslišal odbor, izjavil, da meni, da izvršuje Sovjetska zveza prevladujoči vpliv v državah, kakor so Rumunija, Poljska, Češkoslovaška in Jugoslavija.

Ko so ga vprašali, ali ni mnenja, da bi se Sovjetska zveza, če bi razpolagala z atomsko bombo, polastila ne le ostanka Evrope, temveč močede tudi vsega ostalega sveta, pa je Acheson odgovoril: „Nisem mnenja, da se da odgovoriti na vprašanje, stavljeno v takih oblikah. Popolnoma pa se zavedam dejstva, da je sovjetska politika napadalna in ekspanzionistična. Menim, da je eden izmed glavnih naporov Združenih držav tudi ta, da najdejo sredstva za rešitev problemov tekočnega značaja. Če bo mogoče najti tak